

GÖTEBORGS UNIVERSITET
HANDELSHÖGSKOLAN

ATT ARBETA MED BRUKSORTER I FÖRÄNDRING

En undersökning av modellen ”Den Nya Bruksorten”

Kandidatuppsats i kulturgeografi VT 2020

Handelshögskolan vid Göteborgs Universitet

Institutionen för kulturgeografi och ekonomiskt geografi

Författare: Linda Brelin

Handledare: Kristina Nilsson Lindström

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till Marcus Haraldsson och Vera Telemo för att jag fick möjlighet att undersöka modellen och för deras hjälpsamhet i processen. Till Björn Ohlén och Nils Björling för intressanta och lärorika intervjuer samt självklart till Kristina Nilsson Lindström för givande och tydlig handledning. Sist men inte minst skickas en tacksam tanke ut till Zoom som gjort uppsatsen möjlig mitt under pågående Covid-19 pandemi. Utan Zoom inga intervjuer och handledning, utan intervjuer och handledning - ingen uppsats. Tack!

Abstract

Within the research field of rural development, it is common to formulate models to describe how the transformation of a rural area should take place. The models are formulated by researchers, municipalities, regions and individual organisations. Models are often an effective way to show how a rural area can be developed, but some models tend to simplify reality or be referring to a kind of chronology in which reality is rarely set.

This qualitative study analyzes a model that could be an alternative or complement to these models. The model is called "The New Mill Town" (Den Nya Bruksorten) and is published by the artist collective Not Quite, which are running a paper mill in Fengersfors as a cultural center since 2002. The model could be seen as an innovative way of formulating rural development and as a potentially important addition to the rural research field. But the model hasn't been scientifically investigated which could be said to undermine its reliability. Therefore, the purpose of this paper is to analyze the model The New Mill Town as a potential addition to the field of rural development, by examining it against relevant research. This is made through the research questions:

1. To what extent is the model based on relevant research?
2. What are the possibilities of implementing the model in more contexts?

To answer the questions, the model has been analyzed thematically against relevant research. Two expert interviews have also been conducted. The study shows that the model is based on research to a large extent, but some parts of the model is in need of further development. The potential of the model to be implemented in more contexts is also considered good, but where certain decisions about its purposes and uses need to be made. Finally, the study confirms that the model can be an important addition to the field of rural development.

Key words: Rural development, ruralisation, Village renewal, resilience

Sammanfattning

Inom området för rural utveckling är det vanligt förekommande att formulera olika modeller som ska beskriva hur förändringen av en rural plats ska ske. Modellerna formuleras av såväl forskare, som kommuner, regioner och enskilda aktörer. Modeller är ofta ett effektivt sätt att visa på en strategi eller på hur utveckling av en rural plats kan ske, men vissa modeller tenderar att agera förenklande eller att åsyfta en slags kronologi som verkligheten sällan är beskaffad i.

I denna kvalitativa studie analyseras en modell som skulle kunna vara ett alternativ eller ett komplement till dessa modeller. Modellen heter den "Den Nya Bruksorten" och är publicerad av konstnärskollektivet Not Quite som sedan 2002 driver ett pappersbruk i Fengersfors som kulturcenter. Modellen skulle kunna ses som ett nytänkande sätt formulera rural utveckling och som ett potentiellt viktigt tillägg till fältet. Men modellen har inte utformats genom vetenskapliga metoder eller utifrån andra kontexter än den i Fengersfors, vilket skulle kunna sägas undergräva dess tillförlitlighet. Syftet med denna uppsats är därför att analysera modellen Den Nya Bruksorten som ett nyanserat tillägg till fältet för rural utveckling, genom att undersöka den mot relevant forskning. Detta sker genom frågeställningarna:

1. I vilken utsträckning utgår modellen från relevant forskning?
2. Hur ser möjligheterna ut att implementera modellen i fler kontexter?

För att besvara frågeställningarna har modellen analyserats tematiskt mot relevant forskning. Två expertintervjuer har också genomförts som legat till grund för analysen. Studien visar att modellen i hög utsträckning utgår från forskning på området, men att vissa delar av den är i behov av att utvecklas vidare. Modellens potential att implementeras i fler kontexter bedöms också som god, men där vissa beslut kring dess användningsområden behöver tas. Slutligen bekräftar studien att modellen kan vara ett viktigt tillägg för att nyansera synen på rural utveckling.

Nyckelord: Rural utveckling, ruralisering, resiliens, Village renewal

Innehållsförteckning

Förord	2
Abstract	3
Sammanfattning	4
Innehållsförteckning	5
1. Introduktion	6
1.1 Inledning och problemformulering	6
1.2 Nedlagda bruk - en kort introduktion	7
1.3 Syfte & frågeställning	8
1.4 Studiens avgränsningar	8
1.5 Studiens kulturgeografiska relevans	8
2. Tidigare forskning	9
2.1 Rural utveckling	10
2.1.1 Den rurala och urbana diskursen	10
2.1.2 Ruralisering, urbanisering och omvänd urbanisering	11
2.1.3 Ruralisering som verktyg & Village renewal	13
2.2 Sammanfattning rural utveckling	15
2.3 Introduktion till resiliens	15
2.3.1 De sju resiliensprinciperna	16
2.4 Kritik i korthet	17
2.5 Sammanfattning resiliens	18
3. Metod	19
3.1 Val av forskningsdesign	19
3.2 Valet av modellen	19
3.3 Val av metoder	20
3.3.1 Dokument	20
3.3.2 Intervjuer	20
3.4 Analysmetoder	22
3.5 Validitetsdiskussion	23
4. Resultat och analys	25
4.1 Rapporten och modellen	25
4.2 Intervjuerna	27
4.3 Definition av den traditionella och nya bruksorten	28
4.4 Modellens innehåll	30
4.5 Modellens användningsområde	40
5. Diskussion och slutsatser	41
5.1 Diskussion	41
5.2 Slutsatser	43
5.3 Framtida studier	44
6. Källförteckning	45
Bilaga 1 - Intervjuguider	49
Bilaga 2 - Tabell 1	52

1. Introduktion

1.1 Inledning och problemformulering

Historiskt sett har rural utveckling framförallt handlat om att säkerställa jordbrukets position och den ekonomiska situationen på landsbygden. Men på senare tid har fältet även kommit att inkludera miljömässiga, sociala och kulturella aspekter, kallat "the new rural development paradigm" (Mahon et al., 2018). Konst och kultur ses då inte bara som en kärna till inkomst eller försäljning för den enskilde, utan också som att den har förmågan att generera sociala sammanhang och värden som agerar positivt för det rurala området (Mahon et al. 2018). Med en rural utveckling i förändring är det vanligt förekommande att formulera olika modeller som ska beskriva hur utvecklingen av landsbygdsorter ska eller bör ske. Modeller formuleras dels av forskare, dels av kommuner, regioner och enskilda aktörer. Samtidigt som det är praktiskt och ofta effektivt att använda modeller för att skapa visioner eller målbilder för rural utveckling, så kan vissa av dessa modeller innebära att verkligheten förenklas. Många av dem formuleras utifrån linjära termer med ett tydligt start och slut. Det kan i sin tur sägas påföra en slags kronologi som verkligheten sällan är beskaffad i. Denna kronologi präglas ofta en urban diskurs med en syn på att landsbygden är utgångspunkten och värden vi förknippar med staden ses som målet (Krause, 2013).

I denna uppsats står en modell i fokus som skulle kunna agera som ett komplement eller alternativ till dessa. Modellen kallas **Den Nya Bruksorten** (Figur 1) och är publicerad i en rapport med samma namn, utgiven av konstnärskollektivet Not Quite år 2018. Not Quite driver sedan 2002 ett gammalt pappersbruk i Fengersfors som ett kulturcenter. Transformationen beskriver Not Quite själva som att den vuxit fram organiskt, utan någon modell eller vision i grunden (Not Quite, 2018). Bruket är idag ett av Dalslands mest besökta turistmål och framhävs av bland annat Västra Götalandsregionen som ett framgångsrikt exempel på rural utveckling. När pappersbruket blev till salu under 2018 började nya ägandeformer för bruket diskuteras. Det blev då av vikt att kommunicera ut den förändring och utveckling som skett i Fengersfors. I den processen skapades modellen Den Nya Bruksorten (Figur 1) för att sätta ord på vad som skett vid bruket. Modellen har inte tidigare undersökts närmre vetenskapligt, vilket bedöms som viktigt att göra eftersom "den vetenskapliga forskningen anses komma i närheten av det som kan kallas objektiva sanningar" (Esaiasson, 2017). Det kan också ses som relevant att göra, eftersom modellen annars riskerar att bli illustrerande av enbart situationen i Fengersfors och då inte möta stöd i andra kontexter. I denna studie analyseras därför

modellen Den Nya Bruksorten (Figur 1) som ett eventuellt viktigt tillägg till området för rural utveckling.

1.2 Nedlagda bruk - en kort introduktion

I denna uppsats står bruksorten i fokus. Men en precis definition eller avgränsning mellan bruksorten och andra rurala områden är svår att göra. Detta kan dels sägas grundas i att själva begreppet ”landsbygd” eller ”ruralt område” inte heller har en entydig definition. Olika definitioner och geografiska indelningar tycks tas fram i olika sammanhang för att tillgodose specifika behov och syften (Glesbygdverket, 2008). Vad gäller bruksorten finns det dock några faktorer som kan sägas utmärka den. För det första beskrivs det dominerande företagens roll och de boendes starka anknytning till detta företag som grundläggande. Bruksorten beskrivs också som en plats där barn följer i sina föräldrars fotspår, vilket skapar en statisk demografi med liten migration och med ett visst mått av traditionalism (Franzén, 2016).

Men sedan 1980-talet har svensk ekonomi genomgått en dramatisk strukturomvandling där tillverkningsindustrin i sin traditionella definition minskat från 800 000 anställda, till ungefär 500 000 anställda (Tillväxtanalys, 2020). För många bruksorter har konsekvenserna av detta blivit förödande och resulterat i stora mängder nedläggningar. När bruket lägger ner leder det ofta till omfattande utflyttningar från orten när arbetstillfällena försvinner. Beslutet om nedläggning beskrivs ofta komma som en chock för de anställda (Arbetet, 2016). Industrin har i de flesta fall varit den största arbetsgivaren och en naturlig knutpunkt på orten. Trots att forskningen visar att de allra flesta får ett nytt jobb efter en nedläggning, så varierar typen av jobb och lönenivån (Tillväxtanalys, 2020). I många fall blir också konsekvensen att människor flyttar till annan ort, i huvudsak de med utbildning, för att skaffa sig nytt arbete (Arbetet, 2016). När de människorna flyttar är chansen liten att de flyttar tillbaka, vilket tycks ge hårdast konsekvenser för de allra minsta orterna. Utöver osäkerhet kring arbete, tycks de sociala effekterna av det nedlagda bruket vara stora och många beskriver en känsla av förlorad identitet när bruket inte längre är verksamt (Sveriges Radio, 2017).

Men runt om i Sverige och Europa får en del nedlagda bruk nytt liv en tid efter nedläggning. Istället för att en nytt företag kommer och driver en ny industri, så fylls byggnaden med helt nya funktioner. Bergström (2017) beskriver två primära vägar som ett bruk på en bruksort kan ta, utöver alternativet att byggnaden fullkomligt överges. Den ena vägen är att byggnaden görs om till ett museum

eller en ”theme park” som berör brukets historia. Den andra vägen leder istället till att skalet på byggnaden behålls, men insidan fylls med nytt innehåll. Bruksorten blir i förnyelse.

1.3 Syfte & frågeställning

I denna uppsats står modellen Den Nya Bruksorten i fokus. Syftet med detta är att undersöka modellen som ett nyanserat tillägg till fältet för rural utveckling. Det finns också ett uttryckt behov i forskningen av att göra fler studier inom området för ruralisering, eftersom dessa ofta hamnar i skymundan för det mer populära fältet urbanisering. Detta har lett till frågeställningarna:

1. I vilken utsträckning utgår modellen från relevant forskning?
2. Hur ser möjligheterna ut att implementera modellen i fler kontexter?

1.4 Studiens avgränsningar

Denna uppsats har både tidsmässiga och geografiska begränsningar. Kanske den mest utmärkande avgränsningen är att den skrevs under den pågående Covid-19-pandemin, vilket förhindrat såväl resor som besök. Detta har gett studien vissa ofrivilliga avgränsningar och t ex gjort fallstudier i sin traditionella betydelse omöjligt. I en annan tid hade det exempelvis varit intressant att undersöka modellen på fler bruksorter runt om i landet. Det hade också varit intressant att studera modellen utifrån bruksorter som ses som mindre framgångsrika än Fengersfors. Vidare val och urval presenteras i metodkapitlet.

1.5 Studiens kulturgeografiska relevans

Blom (2002) skriver att varje plats har en egen unik biografi, som formas av ett antal olika ingående komponenter. På bruksorten är bruket i sig en väldigt stark komponent som skriver platsens biografi. Bruket är ortens knutpunkt och själva orsaken till bruksortens existens. Med en så tydlig platsförankring blir bruksorten speciellt kulturgeografiskt intressant att undersöka och förstå, inte minst inom fältet för rural utveckling. Det har också ägnats relativt lite fokus åt ruralisering som forskningsområde och finns därav ett uttryckt behov av studier på området (Krause, 2013, Chigbu, 2015). Slutligen utgår denna studie från en relationell, post-strukturalistisk syn på plats, att plats är något som är ”in becoming”. Det vill säga att den aldrig kan betraktas som färdig eller fast, utan att den alltid är i förändring (Cresswell, 2013).

2. Tidigare forskning

I denna del presenteras relevant forskning för att undersöka modellen. Forskningen bygger på en tidigare gjord litteraturöversikt med fokus på rural utveckling och resiliens. Forskning om rural utveckling är vald för att modellen för Den Nya Bruksorten i hög grad berör det temat, men att den i sig inte bygger på forskning från det fältet. Resiliensforskning har i sin tur varit relevant eftersom modellen för Den Nya Bruksorten är konstruerad utifrån 7 resiliensprinciper, formulerade av Stockholm Resilience Center - en internationell forskningsenhet vid Stockholms Universitet. I modellen görs definitioner av den traditionella respektive nya bruksorten utifrån de sju principerna. Resiliensforskningen som beskrivs i denna del är därför hämtad från en publikation vid namn ”Resiliens i praktiken”, publicerad av Stockholm Resilience Center, vilken redogör för principerna. Det är också denna publikation som Marcus Haraldsson och Vera Telemo, som konstruerat modellen Den Nya Bruksorten (Figur 1), utgått ifrån när de skapat den.

Vad gäller den rurala forskningen som presenteras, så är det som tidigare nämnts svårt att särskilja bruksorten från andra rurala områden. Denna forskningsöversikt berör därför rural utveckling i stort, men där ett urval gjorts som bedömts som särskilt intressant utifrån brukortens karakteristik. Arbetsprocessen med att ta fram forskning om rural utveckling gjordes med så kallade systematiska sökningar, där litteratur togs fram genom specifika sökord. Det centrala sökordet har varit “ruralisation” via Universitetsbiblioteket vilket ledde fram till artiklar av Chigbu (2012, 2015) och Krause (2013) som spelat en central roll. Dessa har också hänvisat till varandra och förekommit frekvent på området, vilket gjort att deras forskning bedömts extra viktig inom forskningsfältet. Utifrån dessa artiklar användes kedjesökningar, där referenserna i deras artiklar la grund för vidare källsökning. Det ledde också till nya systematiska sökord, som “Village renewal” och “counter urbanisation”. Vidare har också sökorden kombinerades med ord som “urbanisation”, “rural”, “urban”, “art” och “artists”. I fall med många sökträffar har avgränsningar gjorts till artiklar skrivna på 2000-talet.

2.1 Rural utveckling

I denna del redogörs för rural och urban diskurs, samt begreppen urbanisering, ruralisering och omvänd urbanisering reds ut. Slutligen följer en del om ruralisering som verktyg och Village renewal.

2.1.1 Den rurala och urbana diskursen

Rural utveckling har historiskt handlat om att säkerställa jordbrukets position och säkra den ekonomiska situationen på landsbygden. På senare tid har frågor om rural utveckling blivit mer holistiska där det sociala och kulturella också ingår - i det så kallade "new rural development paradigm" (Mahon et al., 2018). Här ses inte bara konst och kultur som en kärna till inkomst eller försäljning för den enskilde, utan också att den har förmågan att genererar sociala sammanhang och värden som agerar positivt för det rurala området (Mahon et al., 2018). Samtidigt beskrivs detta ibland som en del i så kallade "New Cultural Economies", där intresset för kulturella uttryck ökat, men där incitamenten bygger på ett ekonomiskt eller kommersiellt intresse. Kritikerna hävdar således att detta skifte får direkt påverkan på konstnärerna livs- och arbetsvillkor och kulturen i sig (Mahon et al., 2018). En ytterligare kritik mot the new cultural economies, och därmed även mot the new rural development paradigm, är att den konst och kultur man talar om framförallt har en urban prägel. Kritikerna menar att det urbana involverar en rad antaganden om modernitet och kapitalism, som sedan ställs i kontrast till det rurala. Det rurala ses som en slags utgångspunkt för utveckling som vi sedan rör oss ifrån (Chigbu, 2015, Krause, 2013). Krause (2013) kallar detta "urban imperialism" och skriver:

"(...) as we see people move into cities, why do we assume only the people to change? Conversely, if we see people who live in cities visit the countryside, why do we expect only the countryside to change?" (Krause, 2013, s. 233).

Detta kan förstås som synen på att staden är ett tecken på utveckling (genom att flytta dit utvecklas människan) medan landsbygden tillhör det förgångna (genom att flytta från staden till landsbygden, så utvecklas landsbygden). Mitchell (2004) menar att det finns många exempel på platser där ett stort antal konstnärer samlas och blir själva grunden till byns ekonomiska bas. I många fall ses detta som positivt. Men för att ha en nyanserad bild av rural utveckling så är det av stor vikt att vara

medveten om den urbana diskursen som gör att vi tenderar att prata om det rurala, med utgångspunkt i det urbana (Chigbu, 2015).

2.1.2 Ruralisering, urbanisering och omvänd urbanisering

För att förstå fältet för rural utveckling blir det av vikt att reda ut begreppen **ruralisering**, **urbanisering** och **omvänd urbanisering**, alla vanligt förekommande inom forskningsfältet. Den kanske vanligaste förståelsen av begreppet urbanisering är att det handlar om befolkningsförflyttning, det vill säga att människor flyttar från landsbygd till stad och att befolkningen på så sätt växer i städer och krymper på landsbygden. Ruralisering beskrivs då som det motsatta, att människor flyttar från staden till landsbygden. Men ruralisering och urbanisering kan även förstås utifrån hur befolkningsförhållandet mellan stad och landsbygd ser ut, ofta beskrivet som urbaniseringsgraden (begreppet ruraliseringsgrad tycks inte lika vanligt förekommande). Om urbaniseringsgraden ökar, så behöver det inte nödvändigtvis betyda att fler människor flyttar från landsbygden in till städer, utan att förhållandet mellan dem ökar (SCB, 2015). Eftersom befolkningen i städerna ofta är större till antal än på landsbygden, så kommer därmed också befolkningen öka snabbare i städerna, oavsett om fler människor flyttar dit eller ej. Med en befolkningsökning i stort, så innebär detta att även landsbygden kommer få ökat antal invånare. Riksorganisationen ”Hela Sverige Ska Leva” menar därför att det i Sverige går att tala om en kraftig befolkningstillväxt inte bara i städerna utan även på landsbygden (Hela Sverige, 2018). Eller som Krause (2013) uttrycker det: ”If the whole world is urbanising, it must also be ruralising”.

Ruraliseringsbegreppet används dock inte bara för att beskriva befolkningsförflyttningar eller befolkningsförhållanden, utan också för att beskriva rural utveckling, ”att ruralisera” ett område. Detta fördjupas närmre i nästa avsnitt. Ett alternativ till att använda begreppet ruralisering om man vill tala om befolkningsförflyttningar, är därför att använda begreppet counter urbanisation, omvänd urbanisering. I ”A Dictionary of Human Geography” (Alisdair, Castree och Kitchin, 2013) definieras counter-urbanisation som följande:

”A pattern of population change in which smaller towns and villages grow at a faster rate than larger cities within a national settlement system. It is usually a process of population deconcentration, where people move out of cities into rural areas. Since the 1970s, counter-urbanization has been

observed in many countries around the world, although in some cases it now appears to be receding” (Alisdair et al, 2013, s. 160).

Likt urbaniserings- och ruraliseringsbegreppens dubbla betydelse, tycks också counter-urbanisation begreppet dras med samma problematik. Mitchell (2004) skriver: ”For some, this word implies a migration movement. For others, it is viewed as encompassing a process of change that sees the settlement system move from a concentrated to deconcentrated state” (Mitchell, 2004, s. 21).

Idén om omvänd urbanisering sägs huvudsakligen ha anammats av västvärlden, där det i forskningen ofta beskrivs som att medelklassen flyr från det urbana i en slags dröm om ett lugnare och lantligare liv (Bijker och Haartsen, 2012). Med Krauses kritik om den urbana imperialismen i åtanke, kan också själva begreppet i sig kritiserats, eftersom det tydligt utgår från en urban norm. En rad forskare har också kritiserat begreppet och hur det används. De har påvisat att det krävs en långt mer nyanserad bild än kvarlevorna av definitionen från 70-talet (Mitchell, 2004, Grimsrud, 2011). För det första menar Grimsrud (2011), att omvänd urbanisering bör studeras lika mycket som ett regionalt fenomen, som ett ruralt-till-urbant fenomen. För det andra menar hon att det är viktigt att vara medveten om vad som ska mätas. Det finns en skillnad mellan att se omvänd urbanisering som en migrationsrörelse genom den urbana hierarkin, jämfört med att se det som en process som rör sig mellan centralisering och decentralisering. För det tredje menar hon att det är viktigt att bestämma sig för om migranternas motivation till flytten över huvudtaget ska ingå i definitionen av omvänd urbanisering. För att nyansera bilden av “counter urbanists” har därför flera forskare försökt bryta ned begreppet, bland annat Mitchell, Bunting & Piccioni (2004). De har kommit fram till att ”counter urbanists” i själva verket kan katalogiseras i tre grupper enligt följande:

- 1. ”Ex-urbanists”** - Vill ersätta stadslivet med ett liv på landsbygden, men ändå bibehålla banden till staden genom att t ex jobba kvar i staden och pendla.
- 2. ”Anti-urbanists”**. Består av stadsbor som helt överger sitt stadsliv till förmån för att bo i ett ruralt område. De vardagliga banden till staden klipps. Här ingår även de som pensionerar sig och flyttar ut till landsbygden, eftersom de frångår arbetsmarknaden. Det finns olika typer även inom denna kategori - ”back to the land”-rörelsen, ”quality of life”-rörelsen med mera.
- 3. ”Displaced- urbanists”**. Flytten till det rurala området handlar om en ekonomisk situation.

Drivkraften är inte själva landsbygden, utan en effekt av t ex brist på arbete eller tillgång på bostad i staden. Dessa människor skulle förmodligen återvända till staden om deras ekonomi tillät.

Sammanfattningsvis kan begreppen ruralisering, urbanisering och omvänd urbanisering betyda skilda saker och kräver förtydligande vad som egentligen menas. I denna studie används huvudsakligen begreppet ruralisering för att beskriva utveckling av ett område, medan omvänd urbanisering används för att beskriva befolkningsförflyttningar. Detta är valt för att enkelt kunna särskilja begreppens betydelse.

2.1.3 Ruralisering som verktyg & Village renewal

Som tidigare beskrivits kan begreppet ”ruralisering” även användas för att beskriva utveckling av ett område, ”att ruralisera”. I detta avsnitt redogörs för några centrala punkter som anses viktiga när ruralisering används som ett verktyg. Det redogörs också för begreppet ”Village renewal” som är det som används inom bla EU för att beskriva ruralisering.

Chigbu (2015) skriver:

”Unlike urbanisation that is primarily considered a problem, we find ruralisation as the opposite – a solution. Promoting the concept will put rural societies and their ways of living at the frontiers of development discourses.” (Chigbu, 2015, s. 1071).

Ruralisering beskrivs av Chigbu (2015) som viktig eftersom det har förmågan att sakta ner urbaniseringen och därmed minska de problem som anses länkade till staden och/eller det urbana samhället. Chigbu (2015) listar några faktorer som är viktiga att ta hänsyn till när ruralisering används som ett verktyg för rural utveckling:

För det första menar Chigbu (2015) att ett ruralt område måste kunna fylla en funktion som en plats där man bor, arbetar och spenderar sin fritid, i ”diversified rural livelihood opportunities” (Chigbu, 2015, s. 1071). Detta ska tas i beaktning vid fysisk planering i rurala områden, i så kallad rural planering. Att uppfylla detta ses som en grund för att skapa balans för ekonomisk utveckling och säkra människors levnadsvillkor. Detta i kombination med att låta dem samspela med miljömässiga faktorer i det rurala området (Chigbu, 2015). För det andra framhävs vikten av att låta människor sam-

verka med det rurala områdets infrastruktur, ett samspel mellan det fysiska och det sociala. Förändringar som görs i det rurala samhället ska verka för att förbättra den rurala livsstilen (Chigbu, 2015). För det tredje ska migrationsflödena även speglas i den fysiska planeringen. Den ska kunna möta förflyttningar mellan ”the rural–rural, rural–urban, and urban–rural movements” (Chigbu, 2015, s. 1069) och göra detta över tid.

Vidare menar Chigbu (2015) att i en ruraliseringprocess så är det viktigt att skydda så kallade ”rural cultures” och ”rural identities”. Han menar också att det är av vikt att kontrollera migrationsflöden mellan det urbana och det rurala, att ta professionell hjälp vid utveckling av orten samt att jobba kraftigt med deltagande på platsen. Han menar också att ruralisering behöver implementeras utefter lokala geografiska förutsättningar, i en balans där modernitet och det traditionella kan samspela och där rurala kulturer och praktiker får bestå (Chigbu, 2015).

I Tyskland och Österrike har man implementerat ruralisering i samhällsplaneringen och valt att kalla det för ”Village renewal”. ”Village renewal” är också det begrepp som framförallt används inom EU när man pratar om rural utveckling. Chigbu (2012) beskriver begreppet Village renewal som ett sätt att återbygga en förstörd by, att renovera en gammal fabrik eller andra fysiska platser, för att sedan fylla dessa med nya funktioner samt utveckla de funktioner som tidigare funnits. För att Village renewal ska vara framgångsrikt skriver Chigbu (2012) att följande punkter är viktiga att följa:

1. **Infrastruktur.** Det är av stor vikt att uppnå adekvat infrastruktur och förbättra levnadsstandarden för de som bor i det rurala området.
2. **Jobb/jordbruk.** Förbättringar måste ske vad gäller jordbrukets position och produktivitet, som exempelvis att marknadsföra lokala jordbruksvaror.
3. **Miljö/ekologi.** Säkerställa att utvecklingen/förändringarna sker i enlighet med miljön omkring. Det rurala området måste integreras i det lokala landskapet.
4. **Socialt/kulturellt.** Det är viktigt att renovera byggnader, historiska monument och kapell för att bevara kulturen. Man bör förvalta eller återetablera öppna platser, grönområden och parker som varit viktiga ur kulturell och historisk synpunkt.

Chigbu (2012) lyfter även i relation till Village renewal att människor måste kunna knyta an med sin historia, sina traditioner och platsens karaktär och att detta gynnas när man utgår från något som redan funnits. Han skriver:

”Renewal, in the context of Village renewal, does not imply making or to make the village become new or making it become a city or urban center. Rather, it implies making the village retain or gain back its original rural identity.” (Chigbu 2012, s. 210).

2.2 Sammanfattning rural utveckling

För att sammanfatta. Området för rural utveckling tycks i hög grad vara präglad av en urban diskurs och urban imperialism, som gör att det rurala ofta tolkas utifrån det urbana. Medvetenhet kring detta är av stor vikt vid arbete med rural utveckling. Vidare är det viktigt att vara uppmärksam på att begrepp som urbanisering, ruralisering och omvänd urbanisering kan betyda olika saker i olika sammanhang. Forskningen tycks också säga att de grundläggande faktorerna som krävs för att bedriva rural utveckling är att hantera migration, säkra infrastruktur, arbeta för bevarad identitetskänsla och säkra miljön och ekologin. Slutligen är det viktigt att ha med sig att rural utveckling inte behöver handla om att skapa något nytt, utan att det snarare kan handla om att förnya det som redan finns.

2.3 Introduktion till resiliens

Begreppet ”resiliens” beskrivs av Stockholms Resilience Center (SRC) som:

”Kapaciteten hos ett system (...) att hantera förändringar och fortsätta utvecklas. Det handlar alltså om både motståndskraft och anpassningsförmåga samt om förmågan att vända chocker och störningar, som en finanskris eller klimatförändringar, till möjligheter till förnyelse och innovativt tänkande” (SRC, 2016, s.1).

Det som utmärker resiliensforskning är integrationen mellan det sociala och det ekologiska. Det innebär strävan efter att bygga flexibilitet och anpassningsförmåga på lång sikt och rikta in sig på lösningar (SRC, u.å.). För att kunna tillämpa resiliens i praktiken har sju resiliensprinciper utformats av Stockholm Resiliens Center, för att kunna avgöra vad som krävs för att bygga ett resilient system. Det är också dessa sju principer som modellen Den Nya Bruksorten (Figur 1) bygger på.

Viktigt att poängtera är att resiliens som forskningsfält är mycket större än principerna och i en större studie hade ytterligare fördjupning av dessa behövt göras. Det är också viktigt att ha med sig att hur principerna tillämpas beror på platsens geografiska förutsättningar. Här ges bara en grundlägg-

gande översikt, vars huvudsakliga syfte är att skapa förståelse för de tolkningar av principerna som gjorts i modellen Den Nya Bruksorten.

2.3.1 De sju resiliensprinciperna

Följande beskrivningar av resiliensprinciperna är hämtade och sammanfattade från publikationen ”Resiliens i praktiken” (SRC, u.å.).

Princip 1 - Bevara mångfald och redundans

System med flera komponenter har visat sig vara mer resilienta än system med få komponenter. Exempelvis så planterar ofta småjordbrukare olika grödor för att undvika att om en gröda slår fel, så ska inte hela skörden slå fel. Principen skulle kunna förstås som uttrycket “lägg inte alla ägg i samma korg”. I principen ingår också att säkerställa att vissa komponenter (som en gröda) kan kompensera för förlorandet av en annan komponent (SRC, u.å., s. 4-5).

Princip 2 - Förvalta konnektivitet

Med konnektivitet menas hur enkelt eller svårt det är för en komponent i ett ekosystem att röra sig från en del i systemet, till en annan. Rörelsefriheten kan både vara positiv och negativ. Hög konnektivitet kan öka flödet av information och tillit mellan samhällen. Det kan också ge nya perspektiv. Men för hög konnektivitet kan samtidigt också riskera att öka liksidighet i perspektiv och göra utsattheten för förändringar från det kringliggande samhället större. Välkonnektade system kan utveckla en förmåga att överkomma störningar snabbare, men överkonnektade system kan istället leda till att samtliga parter i systemet blir drabbade (SRC, u.å., s. 6-7)

Princip 3 - Hantera långsamma variabler och återkopplingsmekanismer

I en värld där förändring sker snabbt, blir det viktigt att ha insikt i att även långsamma flöden kan få stora konsekvenser. Utfiskning t ex, sker inte på en dag utan är en process som sträcker sig över en längre tid. Det blir således viktigt att även vara medveten om det som sker lite varje dag, för att inte hamna i en situation där t ex en livsviktig naturresurs tar slut. Principen bygger också på att ha insikt i att genomförandet av en åtgärd kan leda till helt andra effekter i förlängningen och att detta kan få positiva eller negativa utslag - så kallade återkopplingsmekanismer (SRC, u.å., s. 9).

Princip 4 - Främja förståelsen av komplexa adaptiva system

Ett så kallat "CAS"-tänk (Complex Adaptive Systems) betyder att man accepterar att vi lever i ett socio-ekologiskt system, med olika kopplingar på olika nivåer. Denna princip bygger på vikten av att förstå relationerna i ett socio-ekologiskt system och att acceptera att dessa är helt vitala för att kunna bygga ett resilient samhälle (SRC, u.å., s. 11).

Princip 5 - Uppmuntra lärande

Kunskap och medvetenhet om ett system är av oerhört stor vikt. För att kunna hantera förändring och anpassa sig till den, måste man ha kunskap om systemet. För att detta ska ske framgångsrikt krävs möjlighet till interaktion mellan deltagare, att deltagarna har stor bredd och att det finns sociala sammanhang för kunskapsutbyte. Det säkerställer att ett samhälle tar till vara på olika perspektiv och kunskaper, när det anpassar sig till förändring (SRC, u.å., s. 13).

Princip 6 - Bredda deltagandet

Att vidga deltagandet ses som fundamentalt för att bygga socio-ekologisk resiliens. Genom att tidigt involvera ett brett urval av deltagare och intressenter blir det enklare att definiera prioriteringar och behov. Här beskrivs vikten av att tydligt formulera mål och förväntningar på gruppen, att hitta ledare som kan mobilisera gruppen och hantera maktfördelning. Denna princip bygger också på att skapa tillit och förståelse och ta in perspektiv som annars hamnar i skymundan (SRC, u.å., s. 16)

Princip 7 - Främja polycentriska styrelseformer

Denna princip menar att genom att samarbeta stärks sambanden och kopplingarna på olika nivåer och mellan kulturer i ett system. Att ha välkopplat beslutsfattande ökar därför möjligheterna att kunna hantera förändring. Att dela på beslutsfattandet redan innan förändringen sker, gör att rätt beslut kan fattas av rätt personer, vid rätt tidpunkt. Det anses också viktigt för att kunna bibehålla traditionell och lokal kunskap i systemet (SRC, u.å., s. 17).

2.4 Kritik i korthet

Den kritik som riktas mot resiliensforskning centreras kring svårigheterna i att översätta ett i grunden ekologisk tankesätt till ett socialt plan (Nerdal, 2012). Ett resilient tankesätt påverkar också synen på utveckling, vilket kan ses som hämmande och orättvist människor och länder emellan (Nerdal, 2012). Exempelvis skulle ett resilient synsätt kunna vara att personer i fattiga länder snarare ska

anpassa sig till sin situation, än ta sig ur den (Nerdal, 2012). Det bör därför lyftas att resiliens och hållbarhet inte behöver innebära samma sak. Även om de båda integrerar det sociala och ekologiska så finns också vissa skillnader. Nerdal (2012) menar att hållbarhetsbegreppet exempelvis sätter människan mer i centrum än vad resiliensbegreppet gör. I begreppet hållbarhet är också den linjära utvecklingen stark, medan resiliens framhäver en mer komplex syn på utveckling (Nerdal, 2012)

2.5 Sammanfattning resiliens

De sju resiliensprinciperna beskriver olika faktorer som krävs för att en plats ska vara motståndskraftig mot förändring och kunna hantera olika former av kriser. Det är viktigt att ha med sig att principerna behöver appliceras utefter varje enskild geografisk kontext och att resiliensfältet är betydligt större än principerna. Likaså att det finns kritik mot resiliens som menar att den nödvändigtvis inte driver utveckling i en positiv riktning, samt att begreppen hållbarhet och resiliens inte behöver betyda samma sak.

3. Metod

I denna del presenteras och argumenteras för valet av metod i denna uppsats.

3.1 Val av forskningsdesign

Denna studie har genomförts som en kvalitativ undersökning. Att just kvalitativ metod valts beror på att helheten har förväntats bli något annat än summan av delarna (Esaiasson, 2017). Valet av forskningsdesign i denna uppsats står också i hög grad i relation till hur modellen för Den Nya Bruksorten (Figur 1) konstruerats. Inom vetenskapsteorin talas det ofta om det induktiva arbetssättet respektive det deduktiva arbetssättet. Skillnaden mellan dessa beskriver Le Duc (2007) som att en deduktiv ansats utgår från en teori som leder till hypoteser som sedan testas mot verkligheten. En induktiv ansats å sin sida innebär att man går från observationer till generalisering inom en teoretisk referensram (Le Duc, 2007). Modellen har beskrivits av skaparna Haraldsson och Telemo som ”en slags hypotes som skulle behöva valideras” (M. Haraldsson och V. Telemo, personlig kommunikation, 16 april, 2020). Den har konstruerats utifrån erfarenheter och observationer från Fengersfors som applicerats inom resiliensforskningens teoretiska ramar. Med det som bakgrund kan processen att ta fram modellen Den Nya Bruksorten (Figur 1) beskrivas som induktiv. Däremot har modellen inte generaliserats och tolkningarna i den har inte analyserats närmre mot forskningen. För att möta det behovet har en deduktiv ansats valts i denna studien. Forskningen har fått styra studiens utformning, för att undersöka i vilken utsträckning den har vetenskapliga belägg. En deduktiv ansats har också valts eftersom det pga situationen med Covid-19 inte varit möjligt att gå ut i fält och göra vidare observationer.

3.2 Valet av modellen

Mill menade att det första steget för att hitta en förklaring till ett fenomen är att välja ut de fall där fenomenet har inträffat (Esaiasson, 2017). Med Mill i åtanke kan det ses som gynnsamt att modellen för Den Nya Bruksorten (Figur 1) konstruerats utifrån situationen i Fengersfors, som genomgått en transformation ”organiskt”. Samtidigt är detta också utmaningen med modellen - att den utgår från en väldigt gynnsam situation och att den inte bygger på någon form av variation. Att valet ändå fallit på att just studera denna modell och ingen annan modell inom området, beror på att den skulle kunna komplettera forskningsfältet för rural utveckling. Tillskillnad från andra modeller är den inte linjär eller påtalar en strategi. Med resiliensforskning i grunden skulle den också kunna tillföra per-

spektiv på rural utveckling som gör den motståndskraftig mot förändring- ett perspektiv som ofta saknas. Det diskuteras att en rurala plats ska utvecklas hållbart - men inte hur platsen sedan ska kunna stå stadigt i en värld i ständig förändring.

3.3 Val av metoder

Med bakgrund av ovanstående har det varit av vikt att välja metoder som tydligt kan undersöka modellen mot forskningen. Det har också varit viktigt att de metoder som används ska kunna ge en uppfattning om modellens potential att implementeras i fler kontexter. För att besvara frågeställningarna har därför följande dokument analyserats och följande intervjuer gjorts:

3.3.1 Dokument

Modellen ingår i en rapport med samma namn - ”Den Nya Bruksorten”, som är publicerad av Not Quite, 2018. Rapporten spelar därför en central roll i studien eftersom den sätter modellen i sin kontext. Rapporten bygger på två workshops i Fengersfors som gjorts för att diskutera brukets framtid. Modellen finns i rapporten för att visa på att Fengersfors är ”i framkant av en socialt och ekologiskt hållbar framtid” (Not Quite, 2018, s.6).

Som stöd till en av intervjuerna som genomförts har även dokumentet “Platsutveckling i Västra Götaland - Så jobbar vi gemensamt med att stödja platsutveckling” (VGR, 2019) använts som komplement. Dokumentet skickades av Björn Ohlén, en av intervjupersonerna, för att utöka förståelsen för det arbete han bedriver. Dokumentet analyseras inte närmre, utan fungerar enbart som stöd till intervjun.

3.3.2 Intervjuer

I studien har en informantintervju genomförts och två expertintervjuer. Informantintervjun genomfördes precis i början av studien, den 16 april, med **Marcus Haraldsson** och **Vera Telemo**, som har konstruerat modellen. Marcus Haraldsson är co-director på Not Quite och Vera Telemo är resiliensvetare och verksam i det europeiska kulturarvsprojektet CLIC, där bla Fengersfors ingår. Haraldsson och Telemo har fungerat som informanter på så sätt att de, precis som Esaiasson (2017) uttrycker det, agerat som ”sanningssägare” om modellen. Intervjun varade ungefär en timme. Efter intervjun har korrespondens över mail tillkommit för att komplettera otydligheter kring modellen. Ha-

raldsson och Telemo har enbart intervjuats om modellen och Fengersfors, inte med fokus på området för rural utveckling i stort. Detta val motiveras i validitetsdiskussionen.

De två expertintervjuerna å sin sida genomfördes i syfte att undersöka modellen mot kunniga inom området för rural utveckling, i linje med studiens deduktiva ansats. Även om Esaiasson (2017) menar att det inte går att särskilja en expert från andra medborgare, så kallas de i denna studie för experter eftersom de ansetts ha särskild kompetens som kompletterat forskningen i studien. Deras synpunkter på modellen har därför behandlats som expertutlåtanden. Experterna valdes med rekommendationer från Haraldsson och Telemo och blev:

Björn Ohlén - Utvecklare på förvaltningen för kulturutveckling, Västra Götalandsregionen. Varit mycket aktiv i regionens platsutvecklings-projekt. Intervjun genomfördes den 11e maj och varade 1 h och 10 minuter.

Nils Björling - Universitetslektor vid Chalmers Tekniska Högskola. Forskar om urbana och regionala omvandlingar. Intervjun genomfördes den 15e maj och varade 1 h och 25 min.

De båda intervjupersonerna har varit verksamma kring processen i Fengersfors. Det bedömdes som relevant att intervjua två personer med anknytning till platsen och modellen, för att kunna ha en fördjupad diskussion. Intervjuerna har varit semi-strukturerade och till dem har en intervjuguide utifrån olika teman formulerats, samtliga finns att ta del av i Bilaga 1. Vad gäller intervjun med Haraldsson och Telemo var detta framförallt med fokus på att förstå modellens kontext och låta dem beskriva den med egna ord. Med intervjun med Ohlén var temat: Bruksorter i stort, platsutveckling och modellen. Med Björling var detta: Strategier för rural utveckling, diskurs, bruksorter i stort och modellen. Detta anpassat till deras respektive kompetensområden. På grund av den rådande situationen med Covid-19 har samtliga intervjuerna gjorts på distans på videolänk. Detta har varit begränsande på så sätt att det varit svårare att skapa bekvämlighet i intervjusituationen. För att komma till rätta med det genomfördes förberedande telefonsamtal innan intervjuerna med Ohlén och Björling. Med Haraldsson och Telemo förekom istället längre mailkorrespondens inför intervjun. Eftersom kommunikation över videolänk varit väldigt vanligt förekommande under pandemin har detta också visat sig fungera över förväntan, eftersom videosamtal präglade kommunikationen under pandemin i stort.

3.4 Analyismetoder

I denna studie har tematisk textanalys använts. Tematisk textanalys är en metod för att identifiera, analysera och rapportera mönster eller teman (Braun och Clarke, 2006). Braun och Clarke (2006) beskriver ett tema som att det fångar något viktigt i ens data i relation till forskningsfrågorna. Vidare framhäver även de det induktiva respektive deduktiva arbetssättet. Braun och Clarke (2006) beskriver det induktiva arbetssättet med ett "bottom up"-perspektiv, medan det deduktiva arbetssättet innebär "top down"-perspektiv. I denna uppsats har ett top-down perspektiv huvudsakligen utgjort analysen, med forskning och experutlåtanden i fokus. Detta har valts utifrån behovet att undersöka modellen i relation till forskning. Det har också valts eftersom situationen med Covid-19 har gjort det komplicerat att nå ut till människor som skulle kunna ge mer utav ett bottom-up perspektiv på modellen.

Vad gäller expertintervjuerna transkriberades de med tätt mellanrum. Valet på att transkribera intervjuerna efter att båda genomförts gjordes för att redan i transkriberingsarbetet kunna urskönja teman som legat till grund för analysen, något som Braun och Clarke (2006) lyfter som effektivt. Precis som Bryman (2016) beskriver så gör också transkriberingen att minnets begränsningar kan korrigeras, samt minska risken att applicera egna värderingar på intervjupersonernas svar. Informantintervjun transkriberades dock inte eftersom transkribering är mycket tidskrävande och frågorna bedömdes vara så pass konkreta att noggranna anteckningar ansågs tillräckligt. Innehållet i intervjuerna har sedan kodats med ord inspirerade av begrepp som varit vanligt förekommande i den forskning som presenterats av i huvudsak Chigbu (2012, 2015) och Krause (2011), samt från resiliensprinciperna. Dessa har bland annat varit "befolkningsförflyttning", "urban norm" eller "identitet". Det har bedömts som viktigt att koda innehållet i nära relation till forskningen, eftersom det varit en stor del av studiens syfte och frågeställningar. Dessa organiserades sedan till teman med namn som "migration" och "deltagande". En sammanställning av de mest centrala koderna och temana finns i Tabell 1 (Bilaga 2). Eftersom många analysteman samspelar väl med resiliensprinciperna, har dessa sedan placerats i relation till de sju definitionerna som Haraldsson och Telemo gjort. Därför fattades beslutet att kategorisera resultatet och analysen utifrån följande rubriker, för att kunna besvara frågeställningarna:

1. Definition av den traditionella och nya bruksorten

Eftersom modellen (Figur 1) är kategoriserad utifrån en spalt med rubriken ”traditionell bruksort” och en spalt med kategorin ”ny bruksort”, bedömdes det som viktigt att analysera dessa två begrepp mot forskningen och intervjuerna i relation till båda frågeställningarna.

2. Innehållet i modellen

Med detta menas de definitioner som gjorts av Haraldsson och Telemo av varje resiliensprincip, utifrån begreppen traditionell respektive ny bruksort i modellen (Figur 1). Detta enligt följande arbetsgång 1) Resiliensprincipen undersöktes mot den rurala forskningen och expertintervjuerna 2) Den rurala forskningen och expertintervjuerna undersöktes mot tolkningen av resiliensprincipen i modellen och 3) Den rurala forskningen, innehållet i expertintervjuerna och resiliensprincipen undersöktes utifrån om det finns något centralt hos dessa, som inte finns med i tolkningen i modellen. Denna rubrik står i nära relation till den första frågeställningen.

3. Modellens användningsområde

Denna rubrik fokuserar på modellens möjligheter att användas, med fokus på åsikter från expertintervjuerna. Denna kategori står i nära anknytning till den andra frågeställningen.

3.5 Validitetsdiskussion

Bryman (2016) beskriver den externa validiteten som frågan om en studie kan generaliseras bortom den specifika forsknings-kontexten. Att säkerställa den externa validiteten i studien har inneburit vissa utmaningar. Eftersom modellen Den Nya Bruksorten (Figur 1) och situationen i Fengersfors är extremt tätt sammanlänkade, har det varit svårt att särskilja dessa på ett sånt sätt att modellen kan studeras i helt objektivt ljus. För att säkerställa den externa validiteten har därför ett antal strategier använts.

Först och främst så har det valts att inte låta Haraldsson och Telemo agera som experter på modellen och det har inte genomförts expertintervjuer med dem - de har istället fått fungera som informanter. Valet har gjorts för att minska risken att deras egna tolkningar av sitt arbete fått färga analysen av modellen för mycket. I en större studie hade det bedömningsvis varit intressant att intervjua Haraldsson och Telemo fördjupat, både som upphovsmakare till modellen och som experter på området. Men på grund av tidsperspektivet i uppsatsen har det bedömts som att de inom just denna

studie skulle kunna påverka dess oberoende, när inte tillräckligt många motstridiga perspektiv kunnat få plats.

Vidare så har den tidigare forskningen spelat en väldigt stor roll i denna studie, eftersom syftet varit att just undersöka i vilken utsträckning modellen stämmer med relevant forskning. Litteraturöversikten har varit central för att säkra begreppsvaliditeten, eftersom många begrepp inom det rurala fältet har flera betydelser. Vad gäller expertintervjuerna så har det bedömts som relevant att intervjua två personer som redan haft kontakt med modellen och Fengersfors, men som inte konstruerat den. Detta för att den gemensamma förståelse öppnat upp för fördjupade samtal. I en större studie hade det varit intressant att även presentera modellen för helt nya ögon. I denna studie har det dock bedömts som viktigt att först och främst undersöka den mot experter och forskning, innan den möter verkligheten på nytt.

En ytterligare utmaning med studien har varit att säkerställa att det som undersöks verkligen undersöks i studien. Framförallt har det handlat om avvägningen mellan att undersöka modellen eller att undersöka faktiska bruksorter. Eftersom de är väldigt nära länkade, så har det varit lätt att falla över i att undersöka bruksorten istället för modellen. Här är det viktigt att poängtera att det är just modellen Den Nya Bruksorten (Figur 1) som är vald som studieobjekt och inte Fengersfors eller någon annan nämnd bruksort i sig. De bruksorter som nämns bör ses som exempel som gynnar förståelsen för modellen, inte som egna fallstudier. Att bruksorterna i sig inte tar större plats kan delvis förklaras med den pågående Covid-19 pandemin. Det har helt enkelt inte varit möjligt att besöka dessa och på så sätt ge studien ett mer bottom-up perspektiv. Det kan också förklaras med att det bedömts som viktigt att först och främst undersöka modellen mot forskning och experter, innan den implementeras på verkligheten. I studien undersöks därför bara möjligheterna att göra detta, men det görs inte praktiskt i fält. Förhoppningen är att det som undersöks i denna uppsats istället kan ligga till grund för t ex framtida fallstudier.

4. Resultat och analys

I denna del presenteras studiens resultat och analys. Kapitlet inleds med studiens empiri, det vill säga modellen Den Nya Bruksorten (Figur 1), den rapport som den är publicerad i (Not Quite, 2018) och en sammanfattning av intervjuerna. Utveckling och fördjupning av resultatet sker sedan utifrån rubrikerna: Definitionen av den traditionella och nya bruksorten, modellens innehåll och modellens användningsområde. Dessa rubriker är som beskrivet i metodkapitlet en följd av den tematiska analysen. Det är också under dessa rubriker som analysen huvudsakligen sker.

En sammanvägning av dessa och ett antal egna förslag för modellens framtid kommer presenteras i nästa kapitel under avsnittet diskussion. Analysen särskiljs från diskussionen i denna studie genom att analysen fokuserar på studiens resultat och forskning, medan diskussionen fokuserar på egna iakttagelser gällande modellen och dess väg framåt.

4.1 Rapporten och modellen

Modellen Den Nya Bruksorten ingår i en rapport med samma namn. Rapporten är publicerad av Not Quite (2018) i kontexten att pappersbruket i Fengersfors blev till salu och från ett behov av att kommunicera ut vad som skett där. I rapporten definieras en traditionell bruksort som "ett samhälle uppbyggt kring en dominerande fabrik, ett bruk" (Not Quite, 2018, s. 4). Medan en ny bruksort beskrivs som "det som kommer sen. Innehållet fyller invånarna själva" (Not Quite, 2018, s. 4). En närmre definition av de båda begreppet förekommer inte i rapporten. Vidare beskriver rapporten ett antal möjligheter och utmaningar som bruket i Fengersfors möter. Dessa inkluderar först och främst ägandet och driften av bruket, att främja kreativiteten, utveckla platsen ekologiskt hållbar och att skapa nätverk för lärande och spridande av kunskap. Rapporten är huvudsakligen byggd på två workshops, där den ena skedde i ledning av Telemo som, som nämnt är resiliensvetare och medskapare till modellen. I rapporten står det:

Berättelsen om Fengersfors de senaste 222 åren är en skildring av oavbruten förändring, innovation och anpassning till ständigt nya utmaningar. Bruket och lokalsamhället har hela tiden växelverkat för att ge service åt varandra. Efter varje omställning har brukssamhället stått kvar, förändrat men starkare än någonsin. Orten har visat sig vara resilient - det vill säga en plats med kapacitet att klara oväntade och grundläggande utmaningar. (Not Quite, 2018, s. 6)

Vidare står det i rapporten att när man lagt Fengersfors vid resiliensprinciperna så visar det att orten är ”i framkant av en socialt och ekologiskt hållbar framtid” (Not Quite, 2018, s.6) och att ”den nya bruksorten är hållbar och resilient” (Not Quite, 2018, s.6).

Sjalva Modellen Den Nya Bruksorten (Figur 1) kallar Haraldsson och Telemo (personlig kommunikation, 16 april, 2020) som ett försök att ”definiera” den traditionella respektive nya bruksorten med hjälp av resiliensprinciperna. Modellen består av tre spalter. Till vänster beskrivs de sju resiliensprinciperna, i lite andra ord än de som Stockholm Resilience Center använder. Varje princip är också kopplad till en symbol gjord av SRC, samt en färgskala i likhet med symbolen. Sedan följer en spalt där den traditionella bruksorten definierats utifrån varje princip. Definitionen är en tolkning av resiliensprincipens innehåll som applicerats på den transformation som skett i Fengersfors av Haraldsson och Telemo (Personlig kommunikation, 16 april, 2020). I den tredje spalten definieras sedan en ”ny bruksort” utifrån samma princip. De utvecklas inte närmre i rapporten än vad som står i modellen. Dessa definitioner kommer i studien kallas för ”tolkningar” av resiliensprinciperna.

Figur 1

Den Nya Bruksorten

Resiliens-princip		Traditionell bruksort	"Ny bruksort"
1. Mångfald och buffertförmåga		Ett dominerande företag verksamt i en bransch	Många små aktörer, företag och organisationer inom både samma och olika nischer
2. Samverkan och samband		Alla byns aktörer helt beroende av stora företaget	Små aktörer, företag och organisationer hjälper varandra men möter olika typer av risker
3. Långsamma flöden och feedback-processer		Stor sårbarhet för yttre faktorer	Långsiktig planering, medvetenhet och stöttande
4. Applicera systemtänkande		Fokus på linjära och kontrollerbara processer	Fokus på komplexa system och osäkra processer
5. Lärande		Lära för att inte göra fel	Experimentellt lärande där fel är del av processen
6. Brett deltagande		Starkt föreningsliv och stor uppslutning	Starkt föreningsliv och stor uppslutning i inkluderande system
7. Uppdelat beslutsfattande		Beslut fattas centralt	Beslut fattas på många håll och samverkar

6

Kommentar: Hämtad från *Den Nya Bruksorten*, s. 6. M. Haraldsson och V. Telemo, Not Quite, 2018

4.2 Intervjuerna

Som presenterat i metodkapitlet genomfördes intervjuerna utifrån ett antal teman. Intervjun med Haraldsson och Telemo fokuserade på modellen och dess kontext. Med intervjun med Ohlén var temana: Bruksorter i stort, platsutveckling och modellen. Med Björling var dessa: Strategier för rural utveckling, diskurs, bruksorter i stort och modellen. Frågorna som ställts i de tre intervjuerna finns att ta del av i Bilaga 1. I detta avsnitt ges en övergripande redogörelse för intervjurens resultat. Detta för att ge en ingång till de resultat och analyser som kommer presenteras i kommande avsnitt.

I intervjun med Haraldsson och Telemo (personlig kommunikation, 16 april, 2020) framkom det att det idag inte finnas något övergripande formulerat användningsområde för modellen, annat än att beskriva den transformation som skett i Fengersfors, som en del i ett slags ”säljprospekt” för brukets framtid (M. Haraldsson och V. Telemo, personlig kommunikation, 16 april, 2020). De beskrev också modellen som ”en slags hypotes som skulle behöva valideras” (M. Haraldsson och V. Telemo, personlig kommunikation, 16 april, 2020).

Vad gäller intervjun med Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) låg fokus på hur VGR arbetar med platsutveckling och hans erfarenheter från att ha verkat kring transformationen i Fengersfors och andra bruksorter. Centrala teman under intervjun var migration både till och från bruksorten, deltagande och inkludering/exkludering på bruksorten och identitet på bruksorten. Hans åsikt om modellen var sammanfattat att den är väldigt bra och intressant och inte minst att rapporten som modellen är presenterad i är väldigt bra, men att han själv har lite svårt att se hur modellen ska användas eftersom den ”beskriver två tillstånd, men inte vägen dit” (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11 maj, 2020).

Under intervjun med Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) var de centrala temana under intervjun den urbana diskursen, beslutsfattande och demokratiska processer, polariseringar och olika perspektiv inom bruksorten. Han var positivt inställd till modellen i stort och framhävde att den ”i grunden förändrar synsättet på att vi planerar framtiden utifrån ett tydligt mål” (N. Björling, personlig kommunikation, 15 maj, 2020). Däremot problematiserade han vissa tolkningar i den, vilket utvecklas i kommande avsnitt.

4.3 Definition av den traditionella och nya bruksorten

Som nämnt i introduktionen verkar en vedertagen definition eller avgränsning av bruksorten inte finnas tillgänglig (Franzén, 2015). Modellen Den Nya Bruksorten utgår från en uppdelning mellan en traditionell och en ny bruksort (Figur 1). I rapporten definieras en traditionell bruksort som "ett samhälle uppbyggt kring en dominerande fabrik, ett bruk" (Not Quite, 2018, s. 4). Medan en ny bruksort beskrivs som "det som kommer sen. Innehållet fyller invånarna själva" (Not Quite, 2018, s. 4). Eftersom modellen utgår från denna uppdelning har det därför bedömts som viktigt att först och främst undersöka vad en traditionell respektive ny bruksort kan vara.

I intervju med Nils Björling definierade han den traditionella bruksorten som följande:

Jag tänker att det hänger ihop med idén i Sverige om att vi exploaterar naturresurser. Det är liksom grundläggande av framväxten för det svenska samhället. Vi har tagit naturresurser och förädlat dem för att skapa ekonomisk utveckling och i det maskineriet är bruksorten central för att den har lokaliserats där vi haft god tillgång på råvaror och energi. Och då har bruksorten som typologi växt upp överallt i Sverige där vi haft just de förutsättningarna. Det är en industrialisering av naturen. Det är bruksorten. (N. Björling, personlig kommunikation, 15 maj, 2020)

I intervju med Björn Ohlén gavs ett annat svar. Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) framhävde istället att den traditionella bruksorten utmärks av sin grundföreställning om att det kommer finnas en stor lösning på problem och att den bygger på en vana att arbeta med en och samma affärsmodell. Han beskrev också bruksorten som en plats som ibland har svårt att ta egna initiativ, eftersom bilden är att en ny investerare till bruket ska vara lösningen. Synen på en stor lösning menade han var det som avgränsar just bruksorten från andra mindre orter på landsbygden (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11 maj, 2020)

Vad gäller begreppet "Ny Bruksort" så beskrivs det i rapporten "Den Nya Bruksorten" som en plats som på många sätt lämnat det traditionella brukssamhället och blivit något annat. Bruket är fortfarande centralt som byggnad, men livet i och omkring det beskrivs som annorlunda (Not Quite, 2018). Även Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) menade i intervjun att den nya bruksorten utmärks av att det finns en ny agenda, en ny syn på vad som är möjligt. Han menade att ett

visst utifrån-perspektiv präglar den nya bruksorten, att det ”kommer några till bruksorten som bryter bilden av hur det är på platsen” (B. Ohlén personlig kommunikation, 11 maj, 2020).

Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) å sin sida menade att den nya bruksorten, till skillnad från andra landsbygdsorter, präglas av bruket eller ”brukspaketet” - att det både finns arbetslokaler och bostäder i bruksorten. Han sa:

Så på så sätt kan man tänka sig att bruksorten, även när bruket då lägger ner, som infrastruktur möjliggör vissa saker, som kanske inte är möjliga i en annan typ av ort på landsbygden. (N. Björling, personlig kommunikation, 15 maj, 2020)

I intervjun med Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) lyfte han också att det kan vara problematiskt att det är konst och kultur som ses som det ”nya” i den nya bruksorten, fastän det kanske funnit många andra små aktörer på bruksorten sen innan (N. Björling, personlig kommunikation, 15 maj, 2020). Detta i sin tur skulle kunna tolkas som ett uttryck för en urban diskurs, där man precis som Krause (2013) uttryckte det, ser det som att det är människorna utifrån som förändrar landsbygden, eller i det här fallet bruksorten. I Village renewal-forskningen framhävs det också som speciellt viktigt att bevara och värna om rurala identiteter (Chigbu, 2015)- vilka då kan sägas behöva få utrymme i det ”nya” i den nya bruksorten.

Sammanfattningsvis skiljer sig det därför åt i vad man fyller begreppen traditionell respektive ny bruksort och en entydig definition av dessa begrepp verkar svår att bestämma.

4.4 Modellens innehåll

Denna del är uppdelad utifrån de sju tolkningar som gjorts av Haraldsson och Telemo av resiliensprinciperna.

”Princip 1 - Mångfald och buffertförmåga”

I modellen beskrivs skillnaden här vara att den traditionella bruksorten definieras av ett dominerande företag i en bransch, medan den nya bruksorten definieras av många små aktörer (Figur 1).

Denna resiliensprincip menar att system med flera komponenter är mer resilienta än ett system med få komponenter (SRC u.å.). Även Chigbu (2015) framhäver i sin forskning vikten av “diversified rural livelihood opportunities” (Chigbu, 2015, s. 1071). Med det menar han att det rurala området ska vara en plats där man kan arbeta, bo och leva- vilket skulle kunna tolkas som ett samhälle med flera komponenter. Den traditionella bruksorten kan enligt tolkningen i modellen ses som att den har hög utsatthet mot förändring, eftersom det råder brist på mångfald när bruket är den dominerande komponenten (Figur 1). Den nya bruksorten sägs minska dessa risker genom att vara fler aktörer som verkar (Figur 1). Detta kan tolkas som att om en verksamhet lägger ner i den nya bruksorten, så drar den nödvändigtvis inte med sig lika många andra i fallet.

Men en riktigt så tydlig distinktion mellan den traditionella och nya bruksorten kan vara svår att göra. Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) sa i intervjun att för att få arbetskraft till bruket så har man historiskt varit tvungen att se till att det finns ett civilsamhälle med bostäder, affärer och platser där man kan ”roa sig på helgen” (N. Björling, personlig kommunikation, 15 maj, 2020). På så vis byggs ett samhälle med flera aktörer- många vilka kan leva kvar efter en nedläggning. Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) menade också som nämnt att det till viss del är problematiskt att hävda att konst- och kulturaktörer är det ”nya” i i den nya bruksorten. I själva verket kan det ha funnits många andra små aktörer som etablerat sig innan eller efter nedläggningen, som är viktiga att inte glömma bort som komponenter på bruksorterna (N. Björling, personlig kommunikation, 15 maj, 2020). Däremot är själva bruket ofta den största aktören på bruksorten (Franzén, 2015). En nedläggning får ofta mycket stora konsekvenser på bruksorten. Människor förlorar sitt arbete och kan på så vis behöva flytta (Arbetet, 2016). De slutar då interagera med andra komponenter i systemet vilket skulle kunna göra att fler komponenter kan drabbas negativt (N. Björling, personlig kommunikation, 15 maj, 2020).

Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) beskrev den traditionella bruksorten som att den definieras av en syn på att det bara finns en lösning på problemen, vilket han kallade en ”hämsko” för bruksorterna (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11 maj, 2020). Han menade att det inte bara handlar om människorna på orten, utan kanske framförallt om att bruksorts-kommunen har inställningen att man väntar på nästa investerare och därmed inte ser till andra lösningar (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11 maj, 2020). Björling (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) menade att detta i sig behöver inte vara något unikt för just bruksorten och att även andra typer av rurala områden kan ha stark relation till ett företag. Beroende på vems perspektiv man tar, kan detta både anses positivt eller negativt (N. Björling, personlig kommunikation, 11 maj, 2020). En stor aktör kan å ena sidan bidra till kommunens ekonomi och därav ses positivt i kommunens ögon, men om ett stort kommersiellt företag etablerar sig på orten kan det också göra att andra värden som värderas högt på den rurala platsen förloras (N. Björling, personlig kommunikation, 11 maj, 2020).

Det som däremot skulle kunna sägas särskilja bruksorten från andra landsbygdsorter är att själva byggnaden är central i sig (Not Quite, 2018). Bruksorten skulle därmed kunna sägas sakna buffertförmåga (redundans), alltså förmågan att ersätta en komponent med en annan (SRC, u.å.). Det finns ofta inget annat bruk som kan kompensera för det förlorade bruket - och då skulle utsattheten kunna sägas vara stor även i den nya bruksorten.

Med det i åtanke skulle det sammanfattningsvis kunna sägas att även den nya bruksorten till viss del saknar mångfald. Om de ”nya” företagen huserar på bruket, är bruksbyggnaden i sig fortfarande den största aktören. Om byggnaden då drabbas av en kris - t ex en omfattande brand - så kommer också en stor del av den nya bruksorten att dras ned i fallet. Vad gäller denna princip så samspelar den därför bara delvis med forskningen och tolkningen av begreppet aktör skulle kunna breddas.

"Princip 2 - Samverkan och samband"

I modellen beskrivs detta som att i den traditionella bruksorten så är alla byns aktörer beroende av företaget, medan den nya bruksorten beskrivs som att många små aktörer hjälper varandra men möter olika typer av risker (Figur 1).

Tolkningen av denna princip står i hög grad i relation till den föregående. Men för att vara trogen resiliensprincipen så handlar denna främst om nätverksbyggande och relationen mellan aktörerna i nätverket (SRC u.å.). I modellen beskrivs skillnaden mellan den traditionella och den nya bruksorten som att det i den traditionella bruksorten framförallt handlar om relationen mellan byn och företaget, medan det i den nya bruksorten är aktörerna inom byn som har kontakt med varandra (Figur 1). I rapporten framhävs också det lokala, regionala och internationella nätverksbyggandet som särskilt viktigt för den nya bruksorten (Not Quite, 2018). Vid samtal om denna princip med Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) lyfte han också att det är väldigt positivt att modellen sätter ord på behovet av nätverksbyggande, eftersom detta ofta är av stor vikt för att skapa ett resilient system.

Samtidigt kan förståelsen för denna princip breddas. Resiliensprincipen säger att det inte bara handlar om att bygga nätverk eller "konnektivitet", utan också hantera mängden konnektivitet (SRC u.å.). Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) lyfte i intervjun att han tror att det är viktigt att någon kommer utifrån som kan fungera som katalysator för att en bruksort ska kunna transformeras. Denna resiliensprincip ger också belägg för det - den säger att hög konnektivitet kan ge en plats nya perspektiv och idéer (SRC, u.å.). Men hög konnektivitet behöver inte bara vara positivt. Det kan visserligen öka informationen och ge platsen nya perspektiv, men det kan också öka liksidighet i perspektiv och leda till gemensam utsatthet (SRC, u.å.). Det som kommer utifrån kan bli problematiskt, särskilt om mycket av det nya innebär ett och samma perspektiv. Precis som Mitchell (2004) skrev så finns det många exempel på där det likt i Fengersfors blivit så att kulturaktörer helt kommer att prägla ett ruralt områdes ekonomiska bas. Det skulle kunna sägas förflytta utmaningar vi förknippar med staden även till landsbygden- och att ruralisering då slutar vara den "lösning" på urbaniseringen som Chigbu (2015) beskriver det som. Även om inflyttningen kan generera mängder av positiva effekter, så skulle det också kunna sägas bli ett uttryck för en slags "urbanisering av landsbygden" (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11 maj, 2020), om många som flyttar dit är så kallade "counter urbanists" i dess traditionella betydelse.

Det bör dock poängteras att konnektivitet i relation till bruksorten inte nödvändigtvis bara behöver beröra förhållandet ruralt-urbant. Detta menar Grimsrud (2011), att den omvända urbaniseringen inte bara kan förstås som ett ruralt till urbant-fenomen, utan att inflyttningen till en landsbygdsort också i hög utsträckning kan handla om regionala förflyttningar. Konnektivitet och polarisering skulle således kunna handla om en mängd andra faktorer. Detta var Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) inne på under intervjun och lyfte att om man talar om polarisering, så behöver man även se att det finns en mängd andra faktorer än det rurala mot det urbana. Han sa:

Inom en ort, inom ett kvarter, finns det skillnader att börja nyansera sig omkring. Då är det många fler frågor än bara stad och land- socioekonomiska teman, klass, inkomstnivåer, utbildningsnivåer, ålder, genus, etnicitet. Där finns det massa fler skiktningar som man nog måste börja ta i beaktning för att komma åt den polariseringen. (N. Björling, personlig kommunikation, 15 maj, 2020)

Sammanfattningsvis belyser denna tolkning flera aspekter av hur bruksorten kan analyseras och förstås, men att den skulle behöva breddas för att samspela med det centrala som lyfts i forskningen och av experterna.

”Princip 3 - Hantera långsamma flöden och feedback-processer”

I modellen beskrivs detta som att den traditionella bruksorten har stor sårbarhet för yttre faktorer, medan den nya bruksorten arbetar med långsiktig planering, medvetenhet och stöttande (Figur 1).

Denna resiliensprincip bygger på att vara medveten och kunna kontrollera det som sker långsamt. En kris behöver inte alltid vara något som kommer plötsligt, utan kan komma utifrån något som sker lite varje dag (SRC u.å.). Principen menar också att det krävs en medvetenhet av vad för konsekvenser ett agerande på en komponent, ger på andra komponenter i systemet (SRC u.å.).

I modellen skiljs den traditionella och nya bruksorten åt genom vad som skulle kunna tolkas som en medvetenhet kring riskerna och att man tillskillnad från i den traditionella bruksorten, aktivt planerar och integrerar dem i den nya bruksorten (Figur 1). Denna syn bekräftades av Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) i intervjun och sa att det krävs en långsiktighet och ett uthålligt arbete för att uppnå framgångsrik platsutveckling. Denna princip kan på så sätt sägas fånga en viktig vision för den nya bruksorten.

Samtidigt finns det andra sätt att tolka denna princip, som potentiellt skulle vara mer givande för förståelsen av bruksorter i förändring. Chigbu (2015) menar att kontroll av migrationsflöden är ett utav de viktigaste målen för att genomföra Village renewal. En utav de största utmaningarna för bruksorten beskrev också Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) som urbaniseringen och att den yngre generationen flyttar från orten. Som nämnt i introduktionen tycks detta också vara ett vanligt fall med just bruksorter där bruket lagt ner. Unga eller de med högre utbildning flyttar och kommer inte tillbaka igen (Sveriges Radio, 2017). Avbefolkning av en bruksort behöver kanske inte betyda att en stor grupp människor flyttar samtidigt, utan kan snarare vara ett uttryck för att en människa åt gången flyttar - och inte väljer att komma tillbaka.

Till detta kan också begreppet återkopplingsmekanism tilläggas - det vill säga responsen ett agerande kan ha på andra delar i systemet (SCR u.å.). Nedläggningen av ett bruk behöver inte bara handla om förlorade arbetstillfällen, utan även om mjukare värden som förloras som påverkar människors benägenhet att vilja bo på platsen (Sveriges Radio, 2017). Precis som Chigbu (2012, 2015) skriver så är det viktigt att bevara rurala identiteter och t ex restaurera byggnader som spelar roll på orten. Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) sa även i intervjun att om ett nedlagt bruk inte används på nytt kan det bli ett slags ”monument över misslyckandet” (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11 maj, 2020). Detta i sig ger platsen en negativ känsla - och kan därmed minska människors vilja att bo kvar (B. Ohlén personlig kommunikation, 11 maj, 2020). Det kan också lyftas att även om alla aktörer på en bruksort kanske inte direkt samverkat med bruket, så gör många det indirekt. De människor som arbetar på bruket tar del av andra aktörers tjänster (N. Björling, personlig kommunikation, 15 maj, 2020). Flyttar de från orten, kan därmed andra verksamheter förlora sina kunder vilket i sin tur skulle kunna utarma andra aktörer på orten mer och mer. För att uppnå en resilient bruksort kan det därför sägas vara av stor vikt att kontrollera dessa migrationsprocesser. Detta kan också ställas i kontrast till den traditionella bruksorten som i inledningen beskrivet, ofta var en plats med kontrollerad utflyttning (Franzén 2015).

Däremot lyfte Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) i intervjun att man tror sig kunna se ”en liten rännil” av människor som väljer att flytta till landsbygden. Han sa att “folk flyttar ju inte precis vart som helst (...) det är ingen som säger att man flyttar till en kulturmiljö, men det är ofta kulturmiljöer man flyttar ut till.” (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11 maj, 2020). Den nya bruksorten skulle därför kunna beskrivas som en plats som öppnar upp för en form av omvänd ur-

banisering, som i huvudsak skulle kunna beskrivas bestå av dem som Grimsrud (2011) kallar “anti-urbanists” och “ex-urbanists”. Det vill säga människor som aktivt väljer att röra sig bort från staden av egen vilja. Detta skrivs det också om i rapporten Den Nya Bruksorten - att brukets karaktär bidrar till att människor vill bo och verka i dess närhet (Not Quite, 2018).

Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) poängterade dock i intervjun att befolkningstillväxt inte alltid behöver vara målet och sa att målet med befolkningstillväxt kanske i själva verket är en väldigt urban tanke. Han menade att den typen av mål måste grundas på ett demokratiskt beslut eller en överenskommelse på orten, om att det just är det man strävar mot. Detta kan ske genom majoritetsbeslut, men som sedan kan möta opposition och därmed vara en del av en politisk process (N. Björling, personlig kommunikation, 15 maj, 2020).

Sammanfattningsvis belyser resiliensprincipen viktiga aspekter av bruksortens utmaningar och möjligheter, men tolkningen av den i modellen fångar möjligtvis inte det viktigaste.

”Princip 4 - Applicera systemtänkande”

I modellen beskrivs detta som fokus på linjära och kontrollerbara processer i den traditionella bruksorten, medan den nya bruksorten beskrivs med fokus på komplexa system och osäkra processer (Figur 1).

Denna princip bygger på att det krävs en förståelse och acceptans för socio-ekologiska system för att kunna bygga ett resilient samhälle, så kallade ”komplexa adaptiva system” (SRC u.å.). Synen på komplexitet återkommer också inom forskningsområdet för rural utveckling, där bl a Chigbu (2012) nämner vikten av att även inkludera ekologi och miljö i förnyelsen av landsbygden. Som tidigare nämnts definierade också Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) den traditionella bruksorten utifrån dess tradition av att exploatera naturresurser. Detta skulle kunna förstås som en linjär process som bygger på kontroll av dessa. Den nya bruksorten beskrivs i kontrast till detta av Not Quite (2018) som en plats där ekologisk hållbarhet är ett viktigt mål och där bruksorten är förankrad i naturen. Likaså att den är en plats för konstnärlig grundforskning (Not Quite, 2018). Samtidigt menade Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) att det är viktigt att vara uppmärksam på att man inte utmattar ett system genom för mycket osäkra processer och experimentell tes-

tande. Han menade att det är viktigt att inte bränna alla resurser på ett test som går fel (N. Björling, personlig kommunikation, 15 maj, 2020).

Denna princip skulle också kunna sägas sätta ord på varför modellen för Den Nya Bruksorten potentiell är ett viktigt tillägg till området för rural utveckling. Många andra modeller är utformade mer linjärt. Även om Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) var tydlig med att säga att när de använder mer linjära modellen inom VGR, så finns det en medvetenhet om att verkligheten inte ser ut så (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11 maj, 2020). Men det som kan sägas vara intressant med Den Nya Bruksorten-modellen är att den integrerar komplexitet i sig självt. Den bygger inte på linjära steg, utan kräver ett komplext arbets- och tankesätt för att kunna användas.

Sammantaget fångar därför principen och tolkningen viktiga aspekter från forskningen och sätter ord på varför modellen är ett potentiellt viktigt tillägg till området för rural utveckling.

”Princip 5 - Lärande”

I modellen beskrivs det som att den traditionella bruksorten lär för att inte göra fel, medan den nya bruksorten arbetar med experimentellt lärande där fel är en del av processen (Figur 1).

En central del i denna resiliensprincip är att kunskap om platsen behövs för att den ska kunna bli resiliert (SRC, u.å.). Det lyfts också att det måste finnas forum som kan uppmuntra till gemensamt lärande (SRC, u.å.). Detta är något som lyftes även av Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) i relation till VGRs strategi för platsutveckling, där workshops eller stormöten framhövdes som givande sätt att skapa målbilder och kartläggningar tillsammans. I VGRs strategi arbetar man också med lokala processledare, som sedan har en processtödare i regionen (Ohlén, 2019). VGRs roll i denna process beskrev Ohlén som följande:

Vi är ganska nogga med att vi går inte in och utvecklar en plats, utan vi ger möjligheter för de som bor på platsen att utveckla den själva. Det är ett bottom-up perspektiv, för att vi tror att det är det enda sättet man kan jobba. Skickar man in någon som är jätligt bra på att utveckla platser i två månader i Fengersfors och sen drar igen så händer det inget på platsen, utan det måste ske med hjälp av de som finns kvar. (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11 maj, 2020)

Detta bekräftas också av Chigbu (2015) som menar att det är av vikt att använda sig av professionell hjälp i rural utveckling som förankras i deltagarna, där man samlar erfarenheter av testad kunskap tillsammans. Han nämner också vikten av att bibehålla kunskap om den gemensamma platsen (Chigbu, 2015).

Denna princip lyftes också fram särskilt av Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) som kanske den absolut viktigaste punkten i modellen. Han menade att den visar på att vi inte kan planera allt i detalj för framtiden, utan vi måste också ha ett testande där vi kan utveckla handlingsutrymme för det vi ännu inte känner till (N. Björling, personlig kommunikation, 15 maj, 2020). Det kan också sägas vara det som potentiellt utmärker den nya bruksorten som mer resilient än den traditionella - att synen på lärande nyanserats. Resiliensprincipen, forskningen och experterna tycks här vara helt överens om lärandets centrala roll.

”Princip 6 - Brett deltagandet”

I modellen beskrivs det som att den traditionella bruksorten har starkt föreningsliv och stor uppslutning och att den nya bruksorten också har starkt föreningsliv och stor uppslutning men i inkluderande system (Figur 1).

Som i fallet med några av de tidigare punkterna blir det här också viktigt att backa tillbaka till vad principen faktiskt säger. Denna resiliensprincip bygger på att om ett brett deltagande inkluderas tidigt i processen, så skapas tillit och förståelse för att ta in perspektiv som annars hamnar i skymundan (SRC u.å.). Det i sin tur leder till ett resilient samhälle. Även Chigbu (2015) lyfter deltagande på alla nivåer som speciellt viktigt för att ruraliseringen ska vara välfungerande. Detta var Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) också inne på i intervjun och sa: “Det är en stor fördel om de som skall vara en del av lösningen också är delaktig i att identifiera problemet” (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11 maj, 2020). Han lyfte också deltagande som extra viktigt för att kunna genomgå det sista steget i VGR:s utvecklingsprocess - som är att förankra det med kommunen och andra investerare. Ohlén sa: “Det vi märkt är att om man är för snabb med att börja skriva en lokal utvecklingsplan innan man har börjat kartlagt eller förankrat så blir det väldigt svårt att få kommunen att vilja finansiera någonting, om man inte varit med från början” (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11e maj, 2020). Detta är också en central del i Village renewal-forskningens olika faser för

rural utveckling, där information och förankring mellan invånare och kommun framhävs som av mycket stor vikt för att förändringarna ska vara framgångsrika (Chigbu, 2015).

Däremot är tolkningen av principen i modellen svårare att förankra. Både Björling och Ohlén menade att föreningslivet och bruksorten har en mycket nära koppling. Däremot upplevde de båda att de inte riktigt förstod vad som menades med "stor uppslutning i inkluderande system" (N. Björling, personlig kommunikation, 15 maj, 2020, B. Ohlén, personlig kommunikation, 11 maj, 2020). I mailkorrespondens med Haraldsson (M. Haraldsson, personlig kommunikation, 20 maj, 2020) uttryckte han att de även upplevt vissa utmaningar med att formulera sig kring just denna princip, men att en tolkning varit att det varit större rivalitet förr mellan föreningar, medan de nu aktivt i den nya bruksorten arbetar för att skapa inkluderande system där vem som helst ska vara välkommen.

I kontrast till detta sa Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj) i intervjun:

Jag tror det kan ha varit nog så inkluderande system i en traditionell bruksort. Och jag är inte helt säker på att Den Nya Bruksorten är så inkluderande, jag är ganska säker på att det finns grupper som inte känner sig inkluderade. Det låter ju bra, men jag är inte helt säker på att det är så i verkligheten. (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11 maj, 2020)

Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) lyfte också att föreningarna historiskt spelat en väldigt viktig roll på bruksorten. Han sa: "En gång i tiden var föreningarna kätten som höll ihop samhället, de var den centrala utvecklingsaktören som drev frågor kring utveckling av bygden, men som idag har hand om midsommarfirandet men inte mer" (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11 maj, 2020).

Detta skulle kunna härledas till en urban diskurs. Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) beskrev det som att det i den nya bruksorten skulle kunna sägas att det är "något urbant som landar i en rural miljö". Inom Village renewal-forskning används också ordet renewal, för att beskriva att man inte skapar något "nytt", utan transformerar och utvecklar det man har (Chigbu, 2015). Detta är också centralt för resiliens-principerna, att belysa hur ett system kan förnya sig för att motstå förändring (SRC u.å.). Utvecklingen behöver alltså inte ligga i något nytt utifrån. Samtidigt menade Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) att hur det urbana landar i det rurala, i hög grad beror på situationen innan. Han tog bruksorten Uddebo som exempel och sa:

Uddebo var ju liksom på botten på 90-talet. Kriminalitet, MC-klubb som hade köpt folkets park. Och som någon äldre man sa där att ”jag bor ju hellre granne med en hippie än en MC-klubb”. De har ju haft nytta av att det fanns något ännu värre, än en hippie som odlar sina egna grönsaker. (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11 maj, 2020)

Detta skulle kunna säga sätta ord på behovet av att se modellen i varje enskild geografisk kontext. Hur den landar kommer också bero på hur situationen ser ut och har sett ut på orten. Oavsett tycks just det breda deltagandet vara viktigt för att skapa en resilient bruksort och principen samspelar väl med den rurala forskningen. Däremot är tolkningen av den inte helt tydlig och verkar inte fånga det viktigaste med resiliensprincipen i relation till förnyelse av bruksorten.

”Princip 7 - Uppdelat beslutsfattande”

I modellen beskrivs det som att det i den traditionella bruksorten så fattas beslut centralt, medan i den moderna bruksorten så fattas de på många olika håll (Figur 1).

Denna resiliensprincip lyfter behovet av samarbete i ett system och hur beslutsfattande fördelas, så kallade polycentriska styrelseformer (SRC, u.å.). I intervjun med Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) återkom han också flera gånger till vikten av att de beslut som fattas ska ha en demokratisk grund och ske genom en politisk process. Detta skulle kunna sägas speglas i bilden av den nya bruksorten, att det ska komma från de på orten genom flera aktörer och inte från en central aktör (Not Quite, 2018).

Samtidigt lyfte Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) att man måste vara klarsynt kring hur långt det går att flytta sig mot en polycentrisk styrelseform. Han tog här också Uddebo som exempel, där det förts samtal om att kanske bli en helt egen kommun och framhävde att detta visserligen är intressant, men att man samtidigt måste vara medveten om att vissa saker kanske behöver ha en mer central styrelseform (N. Björling, personlig kommunikation, 15 maj, 2020). Även Chigbu (2015) lyfter viktiga funktioner i ett samhälle som t ex infrastrukturen som central i en ruraliseringsprocess, vilka kan tolkas som att de generellt sett brukar hanteras genom någon form av central styrning. Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) menade att det gäller att å ena sidan tillåta att olika beslut fattas i ett distribuerat system, men samtidigt kunna samordna resurser i riktningar som man tycker är positiva för en gemensam utveckling. Han menade att mycket av det som tillskrivs den nya bruksorten egentligen kanske är väldigt bräcklig, så som nätverk och många aktö-

rer. Att detta också kan skapa en inre utsatthet mot förändring (N. Björling, personlig kommunikation, 15 maj, 2020).

Det kan därför sägas att principen, forskningen och experterna här till viss del är överens, men att det också handlar om vilken del i ett system man ser till. En polycentrisk styrelseform kan fungera väl i en del av systemet, medan en annan del kräver mer centrala beslut.

4.5 Modellens användningsområde

Idag finns det som nämnt inget övergripande formulerat användningsområde för modellen, annat än att beskriva den transformation som skett i Fengersfors (M. Haraldsson och V. Telemo, personlig kommunikation, 16 april, 2020). Ohlén (personlig kommunikation, 11 maj, 2020) lyfte att modellen i sig är väldigt intressant, men att det på sätt och vis är svårt att se exakt hur den ska användas. Han menade att modellen kanske kan fungera som ett diskussionsunderlag eller som underlag att visionera, men att resiliensprinciperna samtidigt gör den otillgänglig genom att de kräver ett stort mått förkunskaper (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11 maj, 2020). En ytterligare utmaning med modellen som diskuterades var att modellen definierar den traditionella och den nya bruksorten - men inte det som sker däremellan. Ohlén sa: "Nu blir det att man beskriver två tillstånd, men inte vägen dit." (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11e maj, 2020) - och att det som sker däremellan kanske skulle behöva formuleras för att modellen ska kunna användas. Han menade också att det kanske är mer aktuellt att prata om den nya och traditionella bruksorten på detta sätt i relation till bruk som läggs ner just i detta nu och inte lika relevant för bruk som redan har ett tidsmässigt avstånd till själva industrin, som i Fengersfors (B. Ohlén, personlig kommunikation, 11e maj, 2020).

Samtidigt menade Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) att det kanske är just detta som är modellens styrka - att den inte beskriver en tydlig målbild. Han sa att modellen "i grunden förändrar synsättet på att vi planerar framtiden utifrån ett tydligt mål och att modellen aktivt inkluderar en idé om många faktorer och många aktörer som påverkar, vilket kan skapa bättre förutsättningar för att hantera det som vi ännu inte känner till." (N. Björling, personlig kommunikation, 15 maj, 2020). Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) återkom till detta flera gånger, att modellen är intressant just för att den inte är en linjär strategi.

Slutligen kan det vara värt att notera att i rapporten Den Nya Bruksorten så likställs begreppen hållbarhet och resiliens och båda dessa begrepp beskrivs som en slags målbild för den nya bruksorten (Not Quite, 2018). Precis som beskrivet i den tidigare forskningen så kan det vara missvisande att likställa begreppen eftersom de åsyftar olika synsätt på utveckling (Nerdal, 2012). Björling (personlig kommunikation, 15 maj, 2020) lyfte också denna problematik i intervjun - men sa också att han ibland leker med tanken om att hållbarhet kanske handlar om att vara resilient. För att fatta beslut kring hur modellen ska användas, kan det därav vara av vikt att hitta en gemensam bild för vilken form av utveckling man vill bedriva - och vad man egentligen vill uppnå med modellen. Detta kommer diskuteras i nästa kapitel.

5. Diskussion och slutsatser

I denna del diskuteras först resultatet och analysen och det presenteras ett antal egna förslag för hur modellen skulle kunna användas och utvecklas. Dessa förslag är baserade på sammanvävd kunskap från studien. Därefter presenteras studiens slutsatser utifrån frågeställningarna, samt återkoppling görs till studiens syfte. Slutligen redogörs det kortfattat för möjliga framtida studier.

5.1 Diskussion

Till att börja med har det visat sig att en entydig definition av den traditionella respektive nya bruksorten är svår att göra, även om det finns vissa element som tillskrivs de båda begreppen. Definitionerna kan också sägas påverkas av huruvida man tänker på den traditionella bruksorten som något som tillhör dåtiden, eller om man ser det som att även verksamma bruksorter idag kan vara traditionella. Denna delade syn kan i sig kan innebära vissa utmaningar, när de båda begreppen definieras i relation och kontrast till varandra. I modellen är tolkningarna gjorda så att det generellt sett beskrivs som att den traditionella bruksorten är mindre resilient än den nya bruksorten. Detta är i sig är förståeligt, eftersom modellen hittills använts just för att belysa den positiva utveckling som skett i Fengersfors. Men om modellen ska användas på andra platser skulle detta kunna bli problematiskt. Uppdelningen mellan ny och traditionell bruksort skulle kunna sägas polarisera det gamla mot den nya - när det läggs värderingar i vad som är mer positivt. Det kan särskilt bli komplicerat med bruk som nyss lagts ner där identifikationerna med vad som skulle kunna sägas vara en traditionell bruksort starkt finns kvar. Med det sagt kan det dock sägas att modellen också är intressant just för att den möjliggör en bredare definition av bruksorten. Istället för att försöka beskriva den

med en mening eller en viss faktor, så får både den traditionella och den nya bruksorten en nyanserad definition genom de sju principerna.

Vidare har det visat sig att det skiljer sig mellan hur väl tolkningen av principen fångar det centrala i forskningen. Modellens syfte och användningsområde är heller inte helt tydligt. Ska den användas för att analysera en situation som har skett, sker just nu eller kommer att ske? Ska den beskriva ett tillstånd nu, eller ett tillstånd man vill nå? Det har också visat sig viktigt att fråga sig om den nya bruksorten är ”målet”, eller om det bara är just ett tillstånd. Det kan därför diskuteras ett antal alternativ för modellens framtid:

Ett första alternativ är att välja att använda modellen för att visa på en strategi för rural utveckling. Med det upplägget skulle man kunna tänka sig att resiliensprinciperna är något som man ska genomgå för att uppnå ett mål. Det skulle kunna förstås som att principerna är det som sker mellan ”traditionell bruksort” och ”ny bruksort”. Då blir principerna som en slags transformator, som sju principer som en bruksort (eller annan rural kontext) behöver genomgå för att förnyas på ett resilient sätt. Med det synsättet är resiliensprinciperna inte utgångspunkten- utan vägen till målet. Förslagsvis skulle modellen även då behöva omstruktureras så att principerna hamnar i mitten.

Ett annat alternativ är att istället använda modellen som ett sätt att visionera för bruksortens framtid. Man skulle där kunna tänka sig att de sju resiliensprinciperna snarare kan fungera som den slutgiltiga målbilden. Att man ska sikta mot att uppnå mångfald, brett deltagande och så vidare. Då visar principerna riktningen för hur den traditionella bruksorten ska röra sig mot den nya bruksorten där slutmålet är att ha ”uppfyllt” resiliensprinciperna. Om modellen ska användas på detta sätt kan det dock vara en god idé att kanske förenkla principerna ytterligare och bryta ner dessa till ännu enklare begrepp för att göra modellen mer tillgänglig.

En tredje väg är att använda modellens struktur, men ta bort de tolkningar som nu gjorts, för att varje enskild kontext ska få göra sina egna tolkningar av principerna, av ”traditionell bruksort” och ”ny bruksort”. Då får varje plats möjlighet att tolka principerna utifrån vad som är det centrala på just den geografiska platsen. En utmaning med modellen nu kan sägas vara att den är som ett påstående att ta ställning till, vilket skulle undkommas med att låta varje plats använda den som ett ramverk.

Slutligen så kan modellen självklart också kvartstå som den är idag och behålla dess nära relation till Fengersfors. På så sätt kan den användas för att visa på ett visst arbetssätt som kan inspirera andra bruksorter i en förnyelseprocess eller belysa vissa egenskaper hos den nya och traditionella bruksorten. Men i det fallet kan det också vara viktigt att lyfta att modellen inte beskriver något generellt, utan något som iakttagits på den specifika platsen Fengersfors.

5.2 Slutsatser

Syftet med denna studie har varit att undersöka modellen Den Nya Bruksorten som ett nyanserande tillägg till fältet för rural utveckling. Detta har genomförts genom att undersöka i vilken utsträckning modellen utgår från relevant forskning och genom att undersöka möjligheterna att implementera modellen i fler kontexter. Nedan presenteras studiens slutsatser utifrån de två frågeställningarna.

1. I vilken utsträckning utgår modellen från relevant forskning?

Modellen som helhet utgår i stor utsträckning från relevant forskning. Resiliensprinciperna visar i stort på flera viktiga utmaningar och möjligheter som rurala kontexter står inför idag. Däremot varierar det i vilken utsträckning tolkningen av principen stämmer överens med resiliensforskningen och den rurala forskningen. De flesta tolkningar är visserligen inte inkorrekta, men i flera fall skulle principen ha kunnat tolkas på andra sätt som bättre hade fångat det centrala i den traditionella respektive nya bruksorten, liksom det centrala i rural forskning. Slutsatsen är därför att många delar av modellen, men inte alla, utgår från relevant forskning.

2. Hur ser möjligheterna ut att implementera modellen i fler kontexter?

Möjligheterna att implementera modellen på andra bruksorter ser ljusa ut, framförallt i relation till bruksorter som har en tidsmässig närhet till nedläggningen av bruket. Men i det krävs en klarsynthet kring att den kan landa olika i olika kontexter och att vissa delar av modellen kommer vara mer relevanta för vissa orter, än andra. Det skulle också behöva fattas några övergripande beslut kring hur modellen ska användas och varför- om den ska användas för att formulera visioner, för att förstå en transformation eller för att beskriva utvecklingsfaser. Slutsatsen är således att modellen har goda möjligheter att implementeras i fler kontexter, men med vilka avsikter den gör det skulle behöva formuleras tydligare.

Slutligen, för att återkoppla till syftet med studien, så kan slutsatsen dras att modellen mycket väl kan fungera som ett nyanserat tillägg till området för rural utveckling. Dess styrka kan ses som att den inte aktivt arbetar mot en tydlig målbild - utan visar på potentialen i ett mer organiskt utvecklingstänk. Den bygger inte på linjära steg, utan kräver ett komplext arbets- och tankesätt för att kunna användas. Den visar också på att utveckling inte bara handlar om att röra sig framåt, utan att det också handlar om att anpassa sig till förutsättningarna omkring och inte minst- till det vi ännu inte känner till. Det i sig förnyar och nyanserar synen på rural utveckling.

5.3 Framtida studier

Oavsett vilken väg modellen tar framöver så finns det behov av att undersöka den i fler studier. För det första skulle det behöva göras en större fördjupning i resiliensforskning i relation till modellen, särskilt med tonvikt på ekologi och miljö. Eftersom det tvärvetenskapliga är centralt inom resiliensforskningen så skulle det behöva analyseras närmre i relation till modellen. Det vore också intressant att studera modellen mer från ett bottom-up perspektiv, eftersom denna studie haft ett utpräglat top-down perspektiv. Det skulle kunna sägas ge viktiga perspektiv som skulle visa vägen för hur modellen framöver kan användas och implementeras.

6. Källförteckning

Litteratur och vetenskapliga artiklar

Alisdair, R. Castree N. och Kitchin. R (2013): *A Dictionary of Human Geography*. Första upplagan. Oxford UP. Web.

Bergström, L. (2017): "Forsvik's Bruk: A Tragic Industrial Closure or an Industrial Historical Success?", *The Construction of Built Heritage: A North European Perspective on Policies, Practices and Outcomes*. Taylor and Francis. 175-88. Web.

Bijker, Rixt Anke, and Tialda Haartsen. "More than Counter-urbanisation: Migration to Popular and Less-popular Rural Areas in the Netherlands", *Population, Space and Place* 18.5 (2012): 643-57. Web.

Blom, T. (2002): "En "resa" i tid och rum genom en bruksort i förändring". Ingår i: I Lundberg, B., Gustafsson, G. & Andersson, L. (red.) *Arvegods och nyodlingar. Kulturgeografi i Karlstad vid millennieskiftet*, Karlstad University Studies , 2002, Vol. 2002:47

Braun, V. och Clarke, B. (2006). "Using thematic analysis in psychology" *Qualitative Research in Psychology*, 3:2, 77-101

Bryman, A. (Ed.) (2016). *Social research methods*. Femte Upplagan. Oxford: Oxford University Press.

Chigbu, E U. (2015): "Ruralisation: a tool for rural transformation", *Development in Practice*, 25:7, pp. 1067-1073. Web.

Chigbu, E U. (2012). "Village renewal as an Instrument of Rural Development: Evidence from Weyarn, Germany.", *Community Development* 43.2 (2012): 209-24. Web.

Cresswell, T. (2013). "Geographic Thought: A Critical Introduction". *Critical Introductions to Geography*. Första utgåvan. Web.

Grimsrud, G. (2011): "How Well Does the Counter-urbanisation Story Travel to Other Countries? The Case of Norway." *Population, Space and Place* 17.5, pp. 642-55. Web.

Esaiasson, P, Gilljam, M, Oscarsson, H, Towns, A.E och Wängnerud, L (2017). *Metodpraktikan : Konsten Att Studera Samhälle, Individ Och Marknad*. Femte Upplagan. Wolters Kluwer.

Krause, M. (2013): "The Ruralisation of the World." *Public Culture* 25 (2), pp. 233–248. Web.

Le Duc, M. (2007) "Metodhandbok som tankekarta". E-handbok. Mälardalens Högskola. Tillgänglig: <http://www.leduc.se/metod/Induktion,deduktionochabduktion.html> [2020-04-10]

Mahon, M, Mcgrath, B, Ó Laoire, L and Collins, P (2018): "Artists as Workers in the Rural; Precarious Livelihoods, Sustaining Rural Futures." *Journal of Rural Studies* 63, pp. 271-79. Web.

Mitchell, C J A (2004): "Making Sense of Counterurbanization." *Journal of Rural Studies* 20.1, pp. 15-34. Web.

Mitchell, C J A. Bunting, T E. och Piccioni, M. (2004): "Visual Artists: Counter-urbanites in the Canadian Countryside?", *Canadian Geographer / Le Géographe Canadien* 48.2 (2004): 152-67. Web.

Nerdal, K. (2012) "Hållbar utveckling och resiliens - en begrepps fördjupning". Uppsala Universitet. Tillgänglig: <http://uu.diva-portal.org/smash/get/diva2:713351/FULLTEXT01.pdf> [2020-05-23]

Publikationer och rapporter

Franzén, A. (2015) ”Moderna Bruksorter”. *Byggnadsvårdsrapport 2015:39*. Jönköpings Längs Museum. Tillgänglig: <https://jonkopingslansmuseum.se/wp-content/uploads/2018/01/2015-39.pdf>

Glesbygdserket (2008) ”Landsbygdsdefinitioner i Sverige och andra länder”. *Glesbygdsverket*. Tillgänglig: <https://www.tillvaxtanalys.se/download/18.62dd45451715a00666f276af/1586367607973/landsbygdsdefinitioner-i-sverige-och-andra-lander-08.pdf>

Hela Sverige (2018). ”Befolkning i hela landet”. *Balansrapport #3*. Tillgänglig: https://helasverige.se/fileadmin/user_upload/Kansli/pdf/Balansrapport_3_webb.pdf

Not Quite (2018). ”Den nya bruksorten”. Fengersfors. Tillgänglig: http://www.haraldssonfoto.se/Den_nya_bruksorten_final_augusti.pdf

Ohlén, B. (2019) *Platsutveckling i Västra Götaland - Så jobbar vi gemensamt med att stödja platsutveckling*. Västra Götalandsregionen.

Stockholm Resilience Center (2016). "Resiliens i praktiken. Sju principer som bygger resiliens i social-ekologiska system". [Publikation]. Tillgänglig: https://whatisresilience.org/wp-content/uploads/2016/04/Resiliens_i_praktiken.pdf

Stockholm Resilience Center (u å). Vad är resiliens? En introduktion till social-ekologiska system. [Publikation] Tillgänglig: https://www.stockholmresilience.org/download/18.bc93e6614373c93508e98/1459560235322/SU_SRC_vadarresiliens__low.pdf

Tillväxtanalys (2020). "Nedläggningars och stora neddragningars effekter på branscher och yrkesroller – en analys utifrån geografi och kön". *PM 2020:05*. Tillgänglig: <https://www.tillvaxtanalys.se/publikationer/pm/pm/2020-03-05-nedlaggningars-och-stora---neddragningars-effekter-pa---branscher-och-yrkesroller---en-analys-utifran-geografi-och-kon.html>

Webbsidor

Statistiska Centralbyrån (2015). ”Urbanisering – från land till stad”. Tillgänglig: <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2015/Urbanisering--fran-land-till-stad/> [2020-03-15]

Radioprogram

Kluset land (2017). ”En bruksort utan bruk”. [Radioprogram]. Producent: Grönberg, K. Sveriges Radio. P1 16 december.

Övriga artiklar

Röshammar, K C. (2016). ”Finns det någon framtid för bruksorten?”, *Arbetet*. [Elektronisk] Tillgänglig: <https://arbetet.se/2016/12/07/finns-det-nagon-framtid-for-bruksorten/> [2020-04-10]

Bilaga 1 - Intervjuguider

Intervju 1: Marcus Haraldsson & Vera Telemo

Skapare av modellen Den Nya Bruksorten. Intervju genomförd 16e april 2020.

Varaktighet: 1 h.

- Vad är syftet med modellen?
- Varför har modellen konstruerats?
- Hur ser ni att modellen skulle kunna användas?
- Hur ser ni att modellen skulle kunna utvecklas?
- Hur såg arbetsprocessen ut med att ta fram modellen?

Intervju 2: Intervju med Björn Ohlén

Utvecklare på förvaltningen för kulturutveckling, VGR. Intervju genomförd 11e maj 2020.

Varaktighet: 1 h & 10 min.

OM BRUKSORTER

Hur skulle du definiera en traditionell bruksort?

Vad har bruksorten för roll i dagens samhälle?

Hur skulle du definiera en ny bruksort?

Vilka är de största likheterna och skillnader mellan dessa?

Vilka skulle du säga är utmaningarna för den traditionella bruksorten idag?

Hur ser du att dessa hinder skulle kunna överkomas?

Vilka är de viktigaste faktorerna för att en traditionell bruksort ska kunna bli en ny bruksort, skulle du säga?

Vad skulle du säga är värdet i att bibehålla bruken, alltså själva byggnaderna vid förnyelse av bruksorter?

OM PLATSUTVECKLING

Vad innebär platsutveckling för dig?

Vilka är nyckelfaktorerna för en hållbar platsutveckling?

Hur skulle du beskriva den utveckling som skett i Fengersfors? Varför har den varit framgångsrik?

Vad skulle du säga att kulturen har för roll i platsutveckling?

OM MODELLEN

Vilka skulle du säga är modellens största styrkor?

Vilka skulle du säga är modellens svagheter?

Om du fick ändra på något i modellen för Den Nya Bruksorten, vad skulle du då ändra?

Vad ser du för användningsområden för modellen?

Intervju 3: Intervju med Nils Björling - Chalmers Tekniska Högskola

Universitetslektor vid Chalmers Tekniska Högskola. Intervju genomförd 15e maj 2020.

Varaktighet: 1 h & 25 min.

OM STRATEGIER FÖR RURAL UTVECKLING

Vad skulle du säga att rural utveckling är?

Vad utmärker framgångsrik rural utveckling?

Vad utmärker mindre framgångsrik rural utveckling?

Hur skulle du säga att den urbana diskursen präglar den rurala utvecklingen?

Vad finns det för utmaningar respektive möjligheter med hur rural utveckling bedrivs idag (främst i VGR)?

Vad är viktigt vid formulerandet av en strategi för rural utveckling?

Vilka faser, eller nyckelfaktorer är viktiga?

Vad skulle du säga att kulturen har för roll i den rurala utvecklingen?

OM BRUKSORTER

Hur skulle du definiera en traditionell bruksort?

Hur skulle du definiera en ny bruksort?

Vilka är de största likheterna och skillnader mellan dessa?

Vilka skulle du säga är utmaningarna för den traditionella bruksorten idag?

Hur ser du att dessa hinder skulle kunna överkomas?

Hur skulle du beskriva den utveckling som skett i Fengersfors? Varför har den varit framgångsrik?

Vilka är de viktigaste faktorerna för att en traditionell bruksort ska kunna bli en ny bruksort, skulle du säga?

Vad skulle du säga är värdet i att bibehålla bruken, alltså själva byggnaderna vid förnyelse av brukssorter?

OM MODELLEN

Vilka skulle du säga är modellens största styrkor?

Vilka skulle du säga är modellens svagheter?

Om du fick ändra på något i modellen för Den Nya Bruksorten, vad skulle du då ändra?

Vad ser du för användningsområden för modellen?

Bilaga 2 - Tabell 1

Intervjuperson	Intervjutema	Koder	Analystema
Marcus Haraldsson och Vera Telemo	Modellen, kontext	Syfte, funktion, användning	Modellens användningsområde
Björn Ohlén	Bruksorten, platsutveckling, modellen	Identitet, aktörer, utifrånperspektiv, befolkningsförflyttning, inkludering/exkludering, urban diskurs, modellens tillämpning	Ny/Traditionell bruksort Migration Deltagande Identitet Modellens användningsområde
Nils Björling	Strategier för rural utveckling, bruksorten, diskurs, modellen	Perspektiv, befolkningsförflyttning, demokrati, urban diskurs, aktörer, makt, migration, polarisering, modellens tillämpning, modellens syfte	Ny/traditionell bruksort Migration Deltagande Urban diskurs Modellens användningsområde

Tabell 1: En sammanställning av de centrala koderna och temana från den tematiska analysen av intervjuerna